Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

BERNSTORFFS
EFTERMÆLE.

SAMLING

AF

AMINDELSES-SKRIFTER

OVER

GREV

A. P. BERNSTORFF,

MED

FUNDATSERNE

FOR

DE TIL HANS HÆDER OPRETTEDE

STIFTELSER.

VED

PROF. R. NYERUP.

ANDEN DEL.

KJÖBENHAVN, 1800.

TRYKT PAA FR. BRUMMERS FORLAG

HOS E. M. COHEN.

FORTALE.

I Fortalen til dette Verks förste Del forefindes Listen over nærværende Dels Indhold. Den der angivne Plan er man ikke fraveget, uden for saavidt at Parentationen paa Academiet er af-

trykt i sit Originalsprog. Eftersom de indförte tydske og latinske Poesier staae her i deres Grundsprog, ansaaes det og for mest passende, at Publicum her traf Originalen til hin Tale. Hr. Professor Rahbeks Oversættelse er desuden i Alles Hænder, da den baade har staaet i Maanedsskriftet *Minerva*, og tillige rundeligen er bleven uddelt i det af Gehejmeraad Grev Moltke bekostede og i Directeur Schultz's

Officin trykte BERNSTORFFS MINDE.

Begge de to Taler, som pryde nærværende anden Tome, have deres Forfattere för dette ny Aftryk revideret, og paa nogle faa Steder ændret enkelte Udtryk eller rettet Interpunctionen og indsnegne Trykfejl. Dette erindres herved, paa det om Nogen, ved at sammenligne de förste Udgaver med denne,

opdager disse *variantes lectiones*, han da ej skal mene, at en fremmed Haand egenmægtig har tilladt sig slige Friheder.

VI.

MINDETALE

OVER

ANDREAS PETER
Greve af BERNSTORFF,

holden i det kjöbenhavnske Videnskabers-Selskab den 3 November 1797, og efter dets Befaling udgivet

af

dets Sekreter

PETER CHRISTIAN ABILDGAARD.

Ædle Fædrelandets Mænd!

Lærdoms og Kundskabs Venner!

Vor elskede *Bernstorff*, vort Selskabs Præsident, er ikke mere iblant os!

Da vi for faa Maaneder siden vare samlede her, formodede Ingen, at det var den sidste Gang han skulde pryde vore Forsamlinger, og at et saa kort Mellemrum af Tid skulde beröve vort Selskab sin ædle Talsmand, beröve Dannemark og Verden dette sjeldne Exempel af Aands Storhed, af For-

stands Evner, skjerpede ved Lærdom og udbredte Kundskaber, forenede med den strængeste Dyd, med standhaftigt og urokkeligt Mod; men tillige, o! sjeldne Forbindelse! med det blideste, det ömmeste Hjerte.

Et uopretteligt Tab bör man stræbe at glemme; det skal derfor ikke være min Hensigt, at udtrykke vort Savn og oprive det endnu smertende Saar. Men, den sande store Mands Minde bör være uforglemmeligt; det kan ikke ofte nok igjenkaldes, ikke ofte nok med Taknemmelighed erindres, ikke ofte nok fremstilles, som lærerigt, som opmuntrende Exempel.

Med dyb Følelse af min Uformuenhed maa jeg beklage, at da jeg af dette oplyste Selskab modtog det mig overdragne Embede, betænkte jeg ikke, at jeg derved ogsaa paadrog mig den Pligt, at være dets Ordfører, saa ofte det besluttede ved Mindetaler at hædre Erindringen af dets velfortjente Præsidenter. Allermindst tænkte jeg at opleve den ublide Skjæbne, som i Dag byder mig at opfylde denne Pligt; mig, som Naturen ikke tildelte Veltalenheds Gave, og hvis ringe Kundskaber henhöre til en ganske anden Skole, end den, i hvilken man bör være dannet, för at kunne pröve med

Indsigt en *Bernstorff's* Fortjenester, og for at kunne fremstille dem paa en Maade, denne skjönne, herlige Gjenstand værdig.

Dog denne ædle Statsstyrers Værd er saa almindeligen erkjendt og hans Fortjenester saa mange, at den mindst oplyste Medborger vil være i Stand til at angive flere end een gyldig Grund for den almindelige Sorg over hans Tab.

Maatte jeg ikkun have Evne nok til at udtegne nogle faa iblant de væsentligste og vigtigste Træk af denne Ædles Liv med træffende og sande Farver; jeg siger, blot nogle faa af

disse Træk; thi Gjenstanden er for stor i sit Omfang til at kunne overskues inden de snevre Grændser, som nærværende Sted og Tid, men især min egen meget indskrænkede Synskreds bestemme.

Det, Mennesket skal vorde som Mand og Borger i Staten, er Virkningen af dets medfödte naturlige Anlæg i Forbindelse med Opdragelsen. Vor förste Barndoms og Ungdoms Alder er Grundvolden til den Bygning, som siden opföres derpaa. Denne Periode indeholder det Stof, af hvilket vore

Evner i Fremtiden udvikles. Derfor have gode Historieskrivere ikke uden gyldig Aarsag meget omhyggeligen søgt at indhente Oplysning om udmærkede og berömte Mænds Födsel Barndom og Dannelse, og ladet disse magtpaaliggende Efterretninger gaaet foran i Fortællingen af Mændenes Livs Tildragelser.

I saadan Henseende bliver og denne første Periode af vor *Bernstorff's* Liv af Vigtighed for os; men beklageligt er det, at vi endnu kun have ufuldstændige Beretninger derom. Alligevel bör jeg ikke frygte, at dette oplyste Selskab vil finde det unyttigt, at an-

vende nogle Öjeblik, paa at overskue de faa Underretninger vi have om hans Dannelse og moralske Værd i den tidlige Ungdom, förend vi betragte Manden og Statsstyreren. I vore Betragtninger over Manden paa den efterfölgende större og glimrende Bane vil bestandig sees at fremskinne den herlige Moralitet, som saa meget udmærkede hans Minister-Handlinger.

Andreas Peter Greve af *Bernstorff* var ikke dansk af Födsel*). Han blev föd paa en Tid, da det endnu

*) Han blev föd den 28 August 1735 paa hans Faders Gods Gartow i det Lyneborgske.

var mörkt i Dannemark, og det var uden Tvivl et Held for vor *Bernstorff*, et Held for Staten, at han blev opdraget i et Land, hvor Leibnitzer, og Wolfer, og flere ved Lærdom og Skarpsindighed berömte Mænd havde antændt det klarere Lys, som noget sildigere, under 5te Friderichs Regjering, ogsaa begyndte at udbrede sig over vort Fædreland.

Dersom Adelskab ikke bestaaer i en arved Rettighed, ved hvilken en vis Del af Folket bestemmes til at være Magthavere, og den övrige Del til slavisk Lydighed, ikke i det udelukkende Fortrin at beklæde Statens vigtigste

Embeder, ikke i Undtagelse fra at bidrage til det Offer, som Statens Underhold kræver af dens Borgere; men alene i at beholde nogle Hædersmærker af Fædres Fortjenester ophøjede Stand og Anseelse, saa kan denne menneskelige Indretning have meget velgjörende Følger.

At den ofte er bleven misbrugt, groveligen misbrugt, hvo vilde nægte dette? Men hvilken iblant al den Overflödighed af Velgjerninger, som det eviggode Forsyn selv tildelte Mennesket paa Jorden, har ikke ved Uforstand maattet friste denne Skjæbne?

Langt mere maa vi altsaa vente, at vore egne skröbelige Opfindelser og Indretninger ere den samme underkastede. Det være som det vil, saa har Historien forsynet os med mange Exempler, blant hvilke det er nok at nævne af de Nyere, Naborigets Oxenstierna og Frankerigs Sully, til Bevis paa, at adelig Byrd har, ligesom andre Lykkens Gaver, havt velgjörende Virkninger for hele Nationers Held, naar denne Spire ved Forsynets Haand er bleven plantet i en Grund, hvor den kunde bære Frugter. Ogsaa dette Held for Dannemark modtog vor *Bernstorff* ved Födsel. Han nedstammede

fra en anselig og meget gammel adelig baiersk Familie.

Vigtigere, end dette, var det dog, at hans Fader, Friherre og Landraad *Andreas Gottlieb Bernstorff*, var selv en Mand af Kundskaber og ejede betydelige Godser, saa at han ikke allene vilde, men tillige havde Formue til at anvende den fornödne Bekostning paa at give Sönnen en meget fuldkommen Opdragelse.

Man har sagt, at vor *Bernstorffs* förste Ungdomslærer var ikke heldigen valgt, fordi han behandlede den raske Yngling med for megen Strænghed. Jeg vil ikke tale den stræng og alvor-

lige Opdragelses Sag paa en Tid, da man forsöger hvad den mildere og spögende vil udrette. Imidlertid synes det ikke, at vore udmærkede ældre Mænd, som næsten alle efter den Tids Tænkemaade og Sædvane ere blevne opdragne med Strænghed, have tabt derved, eller at de Yngre endnu have vundet noget mærkeligt Fortrin ved den lemfældigere Behandlingsmaade. Hvad savnede man hos *Bernstorff*, som kunde været vundet, naar han som Barn var bleven behandlet med mere Blödhed?

Neppe større Standhaftighed og Rolighed, naar ublid Skjæbne slog

haarde Slag, neppe større og mere vedholdende Virksomhed i at overvinde Vanskeligheder og Farer, neppe mere Agtelse for værdige Medmennesker eller mere Skaansomhed mod Svage.

Det Venskab og den Forbindelse, som *Bernstorff* stedse siden vedligeholdt med denne sin første Lærer, ligesom de gjöre Discipelen megen Ære, saa retfærdiggjöre de og for en stor Del Læreren; thi *Bernstorff* kunde ikke skrömte Venskab eller Agtelse for Nogen.

Let og behageligt maatte det og være, at danne et af Naturen med saa

usædvanlige Evner og heldige Egenskaber udrustet Barn. En ubegrændset Videlyst, en magelös Hukommelse, dyb Skarpsindighed og varm Følelse for alt Stort og Ædelt, gav tidlig Haab og grundet Formodning om, hvad Manden vilde blive.

I en Alder, da man nu almindeligen først begynder at give Børn Bøger, da de sædvanligen endnu ikke gjöre sig noget Begreb om Ting; som de ikke have seet, allermindst om Regjeringer og Lande, og Folkeslag, og Krige, da de allene have Følelse for det, som har umiddelbar Indflydelse paa deres eget physiske Væsen, allerede i det 6te Aar

beskjeftigede den da værende Krig dette unge Barn overmaade meget. Han læste Tidenderne derom med Begjerlighed, og Fridorich den 2dens kjekke Mod og Heltegjerninger henrev ham ganske til Beundring og Glæde.

Derfor blev det muligt, at han allerede i sit 15de Aar, forsynet med de fornödne forberedende Kundskaber, kunde ved Tydsklands berömteste Höjskoler modtage den fuldkommere Uddannelse, berige sig med de Kundskaber og udvikle de Talenter, som skulde have saa velgjörende Följer for Dannemark.

Men Begyndelsen blev gjort med det vigtigste, med det som skulde danne Mennesket, förend Borgeren blev dannet, med Hjertets og Villiens Forædling, uden hvilket alle andre erhvervede Duligheder og Fuldkommenheder, Kundskaber og Talenter, ufejlbarligen blive misbrugte. Disse ere ikkun blotte Midler, de kunne anvendes til Gavn eller til Fordærvelse, og de give deres Besiddere ingen större moralsk Værd, uden for saavidt som de bidrage til at forædle Villien. Den sörgeligste Erfaring bekræfter dette.

De fortreffeligste Regler og moralske Forskrifter, de tydeligste og mest overtalende Forestillinger om Dydens Nødvendighed for Menneskets Lyksalighed, for dets Sjels Roligshed og Tilfredshed, formaa saare lidet i Ligning mod det, som Exemplet virker til at danne Villien. Moralens og Religionens Bud ere let og snart lærte; men Tilböjelighed og Færdighed til at adlyde dem, erhverves allene ved Exempel og ved Övelse.

Ogsaa heri sörgede et velgjörende Forsyn for vor *Bernstorff*, som det havde bestemt til et vigtigt Red-

skab, ved hvilket der skulde udbredes Held over et helt Folk.

At en oplyst, klog, og med indtagende Veltalenhed begavet Mand *), som i sin Tid udmærkede sig ved alvorlig Hengivenhed for sand Christendom og fast Overbevisning om dens Ubedragelighed, fik *Bernstorff* en grundig og fuldstændig Undervisning i denne mest overtalende og mest roliggjørende af alle de Religioner, Menneskene nogensinde have tillagt dette Navn.

De heldige Indtryk, som især en dydig öm og ærværdig Moder ved sit

*) Superintendent Jacobi i Zelle.

Exempel tidligen havde indprentet i hans unge Sjel, bleve herved, og sildigere ved hans fortrolige Omgang med den fromme Gellert, endnu mere udvidede og befæstede.

Saaledes forberedet som Menneske, begyndte *Bernstorff* at danne sig til Statsborger. Formodentligen opmuntret af Farbroderen, Dannemarks daværende *Bernstorff*, blev Statsvidenskaben i sit hele Omfang fornemmeligen hans kundskabelige Bestræbelsers Maal. Achenwal, Meister, Pütter, berömte Navne, disse Mænd vare nu hans Lærere, Vejledere, og Venner.

Mathematik og Naturkyndighed have begge alt for vigtig Indflydelse paa Menneskets Uddannelse og Forædling, at en Mand, som var i saa usædvanlig Grad stemt til Virksomhed, og som havde en lidenskabelig Begjerlighed efter at vide alt nyttigt, ikke skulde have opofret en Del af sin Tid paa disse. Det er ubekjendt, af hvilke Lærere han deri er bleven først vejledet; men de ualmindelige Kundskaber han i den sildigere Alder viste at besidde i disse Videnskabsfag, sætter det udenfor al Tvivl, at han i sin Ungdom derpaa har været grundigen og heldigen anført.

Da *Bernstorff* var tilstrækkeligen udrustet med de Videnskaber, som Höjskolernes Lærere kunde meddele ham, stod det kun nu tilbage, at han ved Erfaring skulde stadfæste og udvide sine Kundskaber om Mennesket, sit Bekjendtskab med Verden, og sine Indsigter i Statsvidenskaben, ved at see og kjende forskjellige Lande og deres Bestyrelse.

Det er höjst vigtigt for Statsmanden, og uden Tvivl aldeles nödvendigt for Bestyreren af et Lands Forhandlinger med fremmede Stater, som det staaer i Forbindelse med, at han

har selv beskuet de vigtigste af disse Lande.

Al Beskrivelse over Verden og Mennesket, den være saa rigtig klar og fuldstændig, som den efter sin Natur kan være, giver dog ikke det beskuelige Begreb. Det döde Bogstav yder hvad det kan, og den menneskelige Konst og Anstrængelse har bragt det til at yde overmaade meget; men at fremstille Tingene med den Klarhed og Sandhed som den levende Beskuelse, formaaer det ikke.

Det var en Tid, da det hos os var den höjeste Anbefaling til det, man kalder, at gjöre Lykke, naar en ung

Mand havde havt den tilfældige For-
del, at have gjort en Rejse. Om han
fra denne medbragte Noget til at berige
Massen af sunde Begreber og nyttige
Kundskaber i Fædrenelandet, var ikke
Spörgsmaalet. Og desværre hjem-
bragtes som oftest fremmed Daarlig-
hed, fremmed Fordærvelse og Fædre-
nelands Ringeagt, i Stedet for frem-
med Oplysning, Kundskab og Fædre-
nelands-Kjærlighed. Denne Fordom
ere vi nu komne ud over, og der kan
ikke være Tvivl om, at jo de mange
ypperlige hjemmedannede Mænd,
som vort Lands beste Regjeringer og
alle Videnskabsfag hos os den Dag i

Dag er, have at opvise, meget have bidraget til at udrydde denne Fordom. Disse have ofte bevist, at de igjennem Skrifter have trængt ind til Kundskabskjernen, medens den Rejsendes overfladige Beskuelse opholdt sig ved Skallen. Imidlertid er det unægteligt, at den umiddelbare Betragtning af Landene og den levende Omgang med flere Nationer, fortrinligen bidrage til at uddanne den unge Mand, som med behörige Forkundskaber tiltræder denne (om jeg saa maa kalde den) praktiske Höjskole. En vel planlagt, en vel brugt Rejse, kan ikke uretteligen ansees som den sidste

Skole, i hvilken Opdragelsen fuldendes.

I denne Hensigt besögte vor *Bernstorff* de vigtigste europæiske Lande, Schweitz, Engeland, Frankerig, og Italien.

Endnu bandt ham intet offentligt Baand til Dannemark, ingen Titel, intet Embede. Her var det altsaa vigtigt for hans Bestemmelse og for hans Hensigter, at han havde den Lykke at nedstamme fra en bekjendt og hædret Familie, saa at ingen Fordom kunde hindre ham Adgangen til vigtige Personer.

Den store Mængde Rejsende af alle Slags, som söge de almindeligen berejste Landes berömte og anselige Mænd, gjör det nödvendigt for disse, ikke uden Valg at aabne Adgangen for enhver som nærmer sig til dem. Den, som ikke har et berömt eller bekjendt Navn at sende forud til sin Anbefaling, behöver Tid til at forskaffe sig Yndest og Fortrolighed, ved egne personlige Egenskaber.

Begge Dele havde *Bernstorff* til sin Fordel, saa at Vejen stod ham, uden Undtagelse, aaben til enhver Mand af Vigtighed.

Det er sagt, at et lykkeligt Ansigt er det beste Anbefalingsbrev. Og vist er det, at *Bernstorffs* Aasyn bar umiskjendeligt Præg af Sjels Adel. Denne Tækkelighed, denne attiske Urbanitæt, som han udbredte over alt, hvad han foretog sig; en vis Værdighed, som han saa heldigen vidste at forene med den fineste Levemaade og den venligste Nedladelse; og endeligen denne Aands-Nærværelse, disse hastige fine Anmærkninger, som strax röbede, at det skjönne Udvortes ikke var beboet af en mindre ædel og mandig Sjel. Alle disse Naturens Gaver, som saa umiskjendeligen vare paa-

trykte hans hele Væsen, belivede og forskjönnede hans Legems naturlige smukke Dannelse, endog i hans ældre Dage.

Hvor lærerig altsaa Rejsen kunde være for en ung Mand af saa udmærkede Talenter og dette behagelige udvortes Væsen, er let at forestille sig.

En Mand, prydet med saa mange Kundskaber, og saaledes forberedet til at fremtræde paa den offentlige Virksomheds-Bane, var uden Tvivl en betydelig Vinding for ethvert Land.

Det bliver altsaa een iblant Farbroderens mange Fortjenester, at han

drog denne ædle Yngling til Dannemark.

Man er uden Tvivl uskjönsom, naar man anseer det for et Offer som gjöres Udlændingen, eller som et Bytte der tages fra Landets Indfödte, naar velopdragne og dulige Fremmede optages i Landets Skjöd, og betroes Statens Embeder; thi ogsaa her kan man sige med Sandhed, at Hösten er stor, men Arbejderne ere faa. Skulde det være muligt, at have Overflödighed af dulige Mænd til Embeder i noget Land? Det mulige er, at fejle i sit Valg, eller at bruge urigtigen dem, som man endog lykkeligen har valgt.

Troer man dog, at den har gjort sig velfortjent af et Land, som beriger det med en ny nyttig Plante, et nyt fordelagtigt Redskab — en Plov — en Ten. — Og en dulig retskaffen Mand, det ædelste og ypperste, vi kjende af alt hvad Naturen har frembragt, skulde ikke være en större Vinding eller af höjere Værd, end en Plante eller en Plov?

At *Bernstorff* var en större Vinding for Dannemark, end Erobringen af en Provinds, derom er man nu vel enig.

Vor *Bernstorff* blev Dansk, og ligesom Farbroderen var selv bleven

oplært ved en statskyndig Gamaliels Födder, saa blev han igjen en Gamaliel for *Andreas Peter.* Erindringen om hin Dannemarks ældre *Bernstorffs* daadfulde gavnlige Liv vil stedse blive uudslettelig i enhver dansk Mands taknemmelige Bryst, om han formaaer at skjönne, hvad Dannemark var för *Bernstorff*, og hvad det blev ved *Bernstorff*, under vor velvillende 5te Friderich, som ikke lod det være nok, at ville være retfærdig, men som ogsaa deri nærmede sig Guddommens Exempel, at han sögte ved Blidhed og tillokkende Opmuntring at vinde Hjer-

terne. Jeg taler om Friderichs skjönnere Dage.

Vor yngere *Bernstorff* arbejdede under denne sin anden Fader i flere Aar, gjörde sig bekjendt med Forretningernes Gang og Orden, og lærte nöje at kjende Dannemarks indvortes og udvortes Forfatning, inden han tiltraadde noget egentligt Embede.

I sit 31te Aars Alder blev han förste Deputeret i General-Toldkammeret*). I 4 Aar bestyrede han dette vigtige Embede med den Virksomhed

*) I Aaret 1760 blev han Deputeret i det Vestindiske og Guineiske Rente- og General-Toldkammer, og 1766 Förste Deputeret i samme Collegium.

og Klogskab, som stedse ledsagede alle hans Handlinger.

Her lærte han især praktisk at kjende Fædrenelandets Handels-Tilstand; en Kundskab, hvis Besiddelse er höjst vigtig for Bestyreren af et Lands Forhandlinger med fremmede Stater.

Det bör i övrigt ikke blive ubemærket, som et Bevis paa, hvor meget vor *Bernstorff* var ophöjet over sin Tidsalders Tænkemaade, at, ved at eftersee alle de Anordninger, som under hans Bestyrelse udgik fra General-Toldkammeret, meget faa vare forbydende, den langt större

Del tilladende, og det paa en Tid, da man endnu var vant til at ansee For-ordning og Forbud for ensbetydende Ord.

Nu begyndte et Tidsrum i Dannemark, af hvis Begivenheder enhver Fædrenelandets Ven önskede, at en Del kunde udslettes af vore Aarböger.

Den ældre *Bernstorff* forlod det af ham elskte Land, og saae det ikke mere.

At den yngre *Bernstorff* fulgte Farbroderen, var en nödvendig Følge af Tingenes Gang og Tidens Aand; en nödvendig Følge af disse to ædle Mænds fuldkomne Overensstemmelse

i de vigtigste Grundsætninger. Begge dydige og retskafne, begge oplyste og skarpsindige, begge elskværdige og blide, begge hinandens Fortrolige, maatte de, i lige Stilling, have lige Skjebne. Men *Andreas Peter Bernstorff* blev herved ikke tabt for Dannemark.

Da dette Uvejr forsvandt, i hvis Aarsager Udfald og Følger han ingen Del havde, blev han kaldet tilbage, for at indtage det første Sæde i Rentekammeret, og det følgende Aar gik han derfra over til den vigtige Embedspost, i hvilken han erhvervede sig Udödelighed.

Her var hans første offentlige Arbejde en Fredsgjerning. Han fuldendte sin Farbroders begyndte, for Dannemark store, og, efter mangfoldige overvundne Vanskeligheder, dog endnu ikke fuldførte Verk, ved et venskabeligt Mageskifte at ophæve den fordærvelige Deling af en Provinds under to uafhængige Regjeringer.

Dersom man ikke vil regne det for noget, at tilstoppe den Kilde, af hvilken saa mange og store Ulykker havde udströmmet over Landet, saa vandt Dannemark intet; og dersom man vil regne det for Vinding, at have en fristende Anledning mindre til at ud-

brede Ulyksalighed over Jorden, saa vandt det mægtige Rusland meget. Men hvo er den veltænkende og oplyste Borger i begge Stater, som ikke velsigner enhver sin Regent og deres tro Raadgivere for dette Forligelsens Verk, som for evig udryddede denne Tvedragts-Sæd, og overskar Tvistens Æble imellem disse to Riger.

Nu kunde *Bernstorff* i en Række af Aar anvende sine Talenter paa fredelige Sysler. I Stilhed virkede han ved sindige og kloge Raad til Fædrenelandets indvortes Tarv, da Sagerne i vort udvortes Forhold til Fremmede

gik deres ordentlige og rolige Gang, den han havde afcirklet for dem.

Europa hvilede i Fred, indtil den Funke tændtes i hin Verdens-Del, hvis Opdagelse, ledsaget af utallige Menneskeslægten beskjæmmende Handlinger, har foranlediget saa mange Ödelæggelser; den Funke, som, efter nogen Tid at have ulmet, sandsynligen har antændt den fortærende Ild, der udbröd paa den mest antændelige Punkt af Europa, og som i dette Öjeblik faser over alle Jordklodens Dele.

Et Folk i hint Norden havde opnaaet mandig Alder, og vilde afkaste Moderlandets Tvang. Det mægtige

Britannien, som kæmpede for sin Myndighed, var hverken retfærdig eller skaansom i Valget af Midlerne. Det misbrugte sin Magt paa Havet til at forstyrre endogsaa udeltagende Staters fredelige Brug af naturlige, almengjældende og ved intvetydige Forbund hævdede Rettigheder.

Dannemarks Handel truedes med Undergang; men *Bernstorff's* fredelige Klogskabsaand fandt passende Raad, og Faren blev afvendt; dog ikke uden Tab for Dannemark, thi *Bernstorff* blev et Offer for sin Retsindighed og Billighed.

Han forlod Dannemark anden Gang med et rört Hjerte, men med den Mandighed og Sinds-Rolighed, som altid ledsage den ubesmittede Dyd. *Bernstorff* agtede intet for Dyd, som ikke kostede noget Offer.

Jeg saae den Gang mange retskafne Mænd, som tilfulde kjendte Begivenhedernes Aarsager og skjulte Gang, fælde Vemods-Taare over dette Uheld.

Vel savnede Dannemark sin *Bernstorff*; men disse trende Fraværelsesaar vare ikke tabte; han ophörte ikke at være Dannemarks tro Mand, var ikke, og kunde ikke være uvirk-

som i denne sin Hviletid. Det er og uden Tvivl en ikke ubetydelig Vinding for den af Arbejde overvældede Embedsmand, at erholde nogen Tids Hvile, hvori han kan samle nye Kræfter; især er det meget lærerigt for den höje Stats-Embedsmand, i det private Livs Stilhed og i nogen Frastand fra Skuepladsen at betragte det store Statslegeme og dets Bevægelser, han vil i denne Stilling öjne meget, som han i dets Middelpunkt, omringet af Forretningers Tummel og af forlarvede Gjenstande, ikke var i Stand til at bemærke.

Vi formaae ikke at skue ind i det velgjörende Forsyns skjulte Veje. Vi knurre ofte, og troe os ulykkelige, fordi en useet Magt nöder os at betræde dem. Men under Vandringen, som vi kummerfulde begyndte, see vi omsider Roser opspire under de Fjed, vi gruede for, og ved Banens Ende, naar vi skue tilbage, erkjende vi, at hvad vi ansaa for uoverstigeligt, har igjennem en let Omvej ført til et Maal, som vi neppe i vore höjeste Önsker turde tænkt os muligt at opnaae. Saaledes kunne vi ogsaa nu af Følgerne udlede, at *Bernstorff's* Bortgang, over hvilken vi da sörgede, som over et af

de smerteligste Tab, Landet kunde friste, var dog ikke Uheld; men havde en velgjörende Virkning for Dannemark.

Vor klarseende og opmærksomme Tronfölger havde tidligen paaskjönnet *Bernstorffs* store Værd. Da han begyndte sin öffentlige Virksomheds-Bane, og önskede at have omkring sig Mænd og Raadgivere, som han kjendte og kunde skjenke sin fulde Tillid, formaade han sin kongelige Fader, til at kalde den ædle *Bernstorff* tilbage. Han kom, og blev med henrykkende Glæde modtaget af Fyrsten og Folket.

En ny Tingenes Orden begyndte nu i Dannemark. En Plan, bygget paa rigtige Grundsætninger, blev lagt for Statshusholdings-Væsenet, og den er bleven fulgt uafvigeligen indtil denne Dag. Den for Landets Fred og Sikkerhed saa vigtige Forsvars-Stand blev nu rigtigen ordnet, og givet nyt Liv og ny Virksomhed; Lovene bleve forbedrede og fik deres uindskrænkede milde Herredömme; intet vilkaarligt Magtsprog forvirrede Begrebene om Ret og Uret, eller svækkede den almindelige Sikkerhed; alt dette blev kronet med en ikke mindre veldædig Gjerning, det store Verk, at forstörre

Dannemark inden dets egne Grænd-ser, ved at omdanne den talrigste Klasse af Landets Indbyggere fra træl-lende Tjenere til lykkelige og frie ar-bejdsomme Borgere.

Tronfölgeren fattede det store Forsæt, at ville alle disse Ting; kloge-ligen valgte han sig oplyste og erfarne Raadgivere, og disse bidroge troligen til at udföre det.

At vor *Bernstorff* medvirkede kraftigen i alle disse Foretagender, uagtet de ikke henhörte til hans særde-les Fag, er af hans værdige Medarbej-dere taknemmeligen erkjendt. Til denne samme Fölelse opfordres hver

Landets Ven, ved at læse Kongens Bud om denne herlige Sag; thi paa Lovgivningen derom sees *Bernstorffs* Navn. Det var hans Kald og Pligt, at overskue det Hele. Statslegemet har det tilfælles med enhver anden konstigen sammensat Maskine, at Hjulene maa gribe i hverandre for at frembringe den ordentlige Bevægelse. Medvirkede *Bernstorff* med Nidkjærhed til alle disse indvortes Forbedringer, saa kan det langt mindre paatvivles, at han og ærligen vilde dem; han maatte ville dem, ikke allene som god og oplyst Borger, men i Særdeleshed som den, det höje Embede var

betroet, at være Statens Ordförer og Mægler i dens Forhandlinger med fremmede Magter. De vare nödvendige, naar det skulde blive ham muligt, at arbejde med Held i dette hans vigtige Kald. Hans utrættelige Bestræbelser, at befæste Dannemarks Selvstændighed og Uafhængighed, at forstörre dets Anseelse og Vægt i Europa, vilde blevet i en langt mindre Grad heldige, naar den indvortes Forfatning havde været svag og vaklende. Det er nu engang saa, efter den endnu temmeligen raa Naturtilstand, hvori Staterne desværre leve med hverandre, at det eneste tilstrækkelige Mid-

del, til at gjöre endog en retfærdig Paastand mod fremmede Magter med Eftertryk gjeldende, er at have sin egen indvortes Forfatning i den muligst beste Tilstand, saa det vides, at Kræfterne ere der, for at kunne tilbagedrive Indgreb og hævde Rettigheder.

Snart indtraf Begivenheder, som uden disse lykkelige Forberedelser kunde have paadraget Dannemark uberegnelige Ulykker, og som selv en *Bernstorffs* Visdom ikke skulde have formaaet at afvende.

Naborigets oplyste, kloge, men ærgjærrige og urolige, dog alt for ulyk-

kelige Monark, paanödte sit kjække og stridbare Folk en fordærvelig Krig med det mægtigste Rige i Norden, med hvilket Dannemark stod i det nöjeste Forbund, og som det var pligtig at understötte med en ikke ubetydelig Magt. Her var paa den ene Side Faren af en Krigs altid uvisse Udfald og altid visse Offer; paa den anden Side, den Ydmygelse ikke at turde blive sine Löfter og Forpligtelser tro.

Med en Tanke tilbage til *Bernstorff's* moralske Karakter, som han i ingen Stilling fornægtede, kan det ikke være tvivlsomt, hvad han maatte raade, og hvad en ærekjær og retfær-

dig Regent vilde vælge. Dannemark gav da Verden det sjeldne Exempel af en Stat, som holdt Tro og Love, imod den synderlige, men overalt gjeldende Maxime, som man har kaldet egen Interesse.

Fædrelandets ædle Krigere droge til Strid som ordholdende Mænd, der opfyldte den indgaaede Pagt. I et værdigere Erinde kunde Tronfölgeren ikke ledsage dem. Ydmygelsen blev saaledes undgaaet, og Fædrelandet havde ydet det Offer, som det skyldte sine Forbund og sin Ære. Nu ledede *Bernstorff's* sindige Standhaftighed og dybe Klogskab Tingenes meget van-

skelige og forviklede Gang saaledes, at videre Fare blev afvendt. Som Fredens Engel stod han imellem Nationerne. Blodsudgydelsen standsedes, og det dragne Sværd sank tilbage i Skeden.

Dog, en ny, og större, og farligere Begivenhed forestod, som skulde ikke allene sætte *Bernstorff's* Talenter, men tillige hans Dyd paa den strængeste Pröve.

Den fortærende Ild frembröd, som har udbredet sine Ödelæggelser over den skjönneste halve Del af Europa, og som udstrækker farlige og

truende Flammer rundt omkring sig i uhyre Afstand.

Det ulykkelige Land, som blev dens første Offer, ansaaes af Europa's Mægtige som et Vrag, hvis sönderbrudte Levninger man vilde dele. For sildig erfarede man, at det var en brændende Klippe, hvis gloende Strömme rev Alting med sig i deres voldsomme Fart. I Stedet for klogeligen at lægge Dæmninger mod disse, aabnede man alle Veje for at nærme sig dertil, og gav Ilden ny og stærkere Næring.

O! afskyelige Laster! Stolthed og Egennytte! hvi holde I endnu Menne-

skeslægten i Eders Vold? Eders Verk er det, at Mennesket söger Fordel i Medmenneskets Ödelæggelse, at Stater ville berige sig ved Staters Undergang.

Ogsaa Dannemark blev, ved alle optænkelige, dels tillokkende, dels truende Forestillinger om Nödvendigheden af at medvirke til fælles Sikkerhed, om den fælles Pligt, at frelse en from og godmodig Konge, indbuden at deltage i dette uheldige Foretagende, hvis Følger vi endnu ikke kunne beregne.

Uden Tvivl vare disse Forestillinger den Gang meget fristende. En

Bernstorff, som havde Afsky for alle voldsomme Midler; en *Bernstorff*, hvis Erfaring og Statskundskab havde fuldkommeligen overbevist ham om, at et Lands Lyksalighed var ikke bunden til denne eller hin Regjeringsform; en *Bernstorff*, hvis ömme Medlidenheds-Følelser opvaktes ved langt mindre rörende Anledninger, end denne, — han skulde ikke være höjst tilböjelig til at frelse en ulykkelig Monark, hvis hele Bröde var, at han ikke havde Kraft nok, til at rette de af hans letsindige Forgjængere anstiftede Forstyrrelser, og som faldt, fordi han var for god (man har været saa grusom og-

saa at kalde dette Svaghed) for god til at kunne forsætligen opofre noget Menneske for sin egen Frelse. En *Bernstorff*, som selv Adelsmand og vant til at have Agtelse for denne i sin Oprindelse ærværdige og ved saa mange Aarhundredes Ælde hævdede Orden, og som, i det mindste den Gang, blev almindeligen, og af de fleste oplyste Mænd, anseet som nødvendig i en monarkisk Stat;— en *Bernstorff* skulde see denne i hint ulykkelige Land saa store og talrige Orden omstyrte, see de Uskyldige med de Skyldige, de Sindige med de Ubesindige, de meget Ærværdige med de

Vanartede, alle at blive Offere for et forvildet Had, og et misledet Folks forhaanende Grusomheder?

Var det muligt, at en *Bernstorffs* ædle og blide Hjerte ikke maatte lide? Var det muligt, at han ikke skulde önske, med den varmeste Deltagelse önske, at frelse disse mange tusinde Ulykkelige? Men *Bernstorff* handlede ikke efter Drifter og Tilböjeligheder, uden hvor de vare overensstemmende med Moralitetens og Fornuftens strængeste Forskrifter, og disse forböd ham alle offentlige Handlinger, ved hvilke han havde kunnet virke til det Maal, han önskede, fordi det ikke

kunde skee, uden at overtræde höjere Pligter.

Imidlertid var Fristelsen meget stor; men *Bernstorff* sejrede i den haarde Kamp, imellem egen Tilböjelighed, privat Retfærdighed, og Statspligt. Jeg kan ikke afholde mig fra at igjentage det som en ypperlig og værdig Taler *) saa træffende har sagt i denne Anledning: at *Bernstorff* fornægtede Mennesket, for at blive sine Pligter, som redelig Statsborger, tro.

Dette Offer frelste Dannemark, og *Bernstorff* vandt den sande Æres

*) Professor **Hegewisch** i sin Tale over Greve *A. C. Bernstorff*, holden paa Universitetet i Kiel. (See dette Verks 1ste Del S. 347.)

uforgængelige Krone. Men endnu var i denne Sag megen Möje og Arbejde tilbage for vor *Bernstorff*. Til hin store Daad behövedes hans Dyd og sjeldne Gave, at forudsee Begivenhedernes Gang og Følger; nu behövedes den höjeste Klogskab og et uforfærdet Mod.

Man vilde tvinge Dannemark til at fornægte sig den retfærdigste Frugt af sin Vindskibelighed og lykkelige Fred. Der blev forsögt et umenneskeligt, hidtil i Historien uhört Middel, for at udrydde aldeles det Folk, man kaldte den fælles Fiende. Dette Folk, som sukkede under de tusindfoldede Ulyk-

ker af dets egne tyranniske Beherskeres blodtörstige og rovgjerrige Voldsomheder, og hvis uundværligste Nödtörfter forøredes af en grusom Borgerkrig i Landet, og af en uhyre udbredet Krig paa Grændserne, dette Folk vilde man endnu hjemsöge med Hungerens skrækkelige Elendigheder.

Engeland forkyndte, at det ikke vilde tilstæde Dannemark nogen Handel med det betrængte Frankerige; men *Bernstorffs* Retfærdighed og Mod vovede at gjöre Grundsætninger gjeldende, som man ikke blues ved at tilsidesætte.

Den Frimodighed og Styrke, den mandige Veltalenhed, hvormed han forsvarede neutrale Magters Rettigheder, den Klarhed Jevnhed og Orden, hvormed han fremsatte sine Grunde, de ukonstlede og indlysende Retfærdigheds-Grundsætninger, med hvilke de understöttedes, gjöre dette hans bekjendte Svar til et uovertræffeligt Statskunstens Mesterverk.

Ogsaa vandt det hele Europas Bifald og Beundring, og befæstede i en höj Grad den Agtelse og Ærbödighed, man allerede forhen havde for dets Forfatters Retskaffenhed og Klogskab. Men den Belönning, som maatte være

den ædle *Bernstorff* behageligere end alt dette, var den roliggjørende Bevidsthed, at have givet et stort Exempel, og vist Verden, at Retfærdighed og Sandhed, anvendte med Visdom, ere stærkere end alle Vaaben.

Disse saa opregnede Træk og Handlinger, som ikke ere fremdragne af skjulte Gjemmer, men ligge aabenbar for Verdens Öjne, ere mer end tilstrækkelige til at forsikre *Bernstorff* en berömmelig Udödelighed og Fædrelandets stedsevarende Taknemmelighed; thi hvo er den, som ikke veed, at vore Forbund og Pagter med Fremmede ere agtede, og at det var ham,

som stiftede dem: at Dannemark ingen Fiender har, og at det var ham, som afvæbnede dem: at dets Flag vajer frit og æret paa alle Have, og at det var ham, som betryggede det: og endeligen, som en Følge af disse Velgjerninger, at vi alle sidde i Fredens velgjörende Skygge, og at det var ham, som udbredte den over os og over Landet?

De Gamle agtede höjt og belönnede med Borgerkronen den Mand, som hævde frelst en Medborgers Liv, hvad skylde vi da *Bernstorff*, hvis Dyd og Klogskab saa ofte afvendte Kri-

gens Rædsler, og frelste saa mange Tusinde?

Stor var *Bernstorff* som Menneske, som Borger, som Statsmand; men ogsaa Museme föle et stort og smerteligt Tab ved denne Ædles Död. Vel kan man ikke lægge en *Bernstorffs* Fortjenester af Videnskaberne paa den Vægtskaal, som bestemmer de egentligen saakaldte Lærdes Værd, endskjönt hans Statsskrifter, naar de endog betragtes som Idealer eller blot videnskabelig Gjenstand, vilde være nok for at gjöre ham fortjent til et meget ophöjet Sted blant de berömteste Videnskabs-Mænd.

Men en Mand i *Bernstorffs* Stilling kan have andre, og uden Tvivl endnu større Fortjenester af Videnskaberne, end den egentlige Skribent.

Jeg vil ikke tale om, at uagtet han ofte med alt for god Grund sukkede over den sörgelige Erfaring, som den ædle Sully allerede i sin Tid beklagede: „at det, som et Aarhundrede vinder i Oplysning, sjelden bliver til Fordel for Sæderne" saa glædede det ham dog usigeligen, hver Gang han erfarede, at der var gjort noget nyt Fremskridt paa Videnskabernes Bane. Og hans Kundskab i deres Rige var saa udbredt, at han med magelös Hastig-

hed indsaae Værdien og Fordelen af enhver Opdagelse, enhver Forbedring, og kjendte Manglerne i ethvert Videnskabsfag. Ikke heller vil jeg tale om den Höjagtelse og Fortrolighed, han altid viste for sande og fortjente Videnskabsmænd; ikke ydmygede han dem ved at lade dem föle deres Afhængighed af hans Magt og Anseelse, eller ved at gjöre Pomp med den Yndest, han viste dem. Han ansaae dem som den udvalgte Del af Folket, bestemt til det besværlige og ofte farlige Kald, at udbrede Kundskab og Oplysning. Han besad i höj Grad den uskatterlige Gave, at

indlade sig i Undersögelse med enhver Videnskabsmand i dennes særdeles Fag, at opmuntre til Arbejdsomhed og Anstrængelse, ved at gjöre Sagen vigtig, og vise hvor meget han selv agtede den. Ogsaa min Erfaring bekræfter, at det er bogstaveligen sandt, hvad flere oplyste Mænd have sagt, at man aldrig forlod *Bernstorff* efter videnskabelig Samtale, uden at have lært noget.

Jeg behöver heller ikke at tale om hans Fortjenester af dette Selskab. Hans varme deltagende Medvirkning i vore Bestræbelser, hans Glæde, naar noget Nyttigt blev udrettet til Oplys-

nings Fremme og Selskabets Hæder. Hvor ofte have de ikke oplivet og opmuntret os!

Det var *Bernstorff's* Verk, at dette Selskabs Virkekreds blev udvidet, ved at optage de philosophiske Videnskaber iblandt dets övrige Formaal, og og föröge den med en philosophisk Klasse, som Selskabet endnu skal ordne. Mærkeligt er dette, at *Bernstorff* med saa megen Deltagelse yndede dette Forslag, paa en Tid, da han, saa vel som flere oplyste Mænd, fuldkommen fölte og bemærkede, at visse nyere Grundsætninger i Philosophien og dennes nærværende Tilstand vel hav-

de en meget stor, men, som det synes, ikke overalt fordelagtig Indflydelse paa Religion og Sædelighed, paa det borgerlige Selskabs Orden og Rolighed. Men det giver et Bevis mere paa den retfærdige Visdom, med hvilken denne sande store Mand, ogsaa i dette Tilfælde, vidste at adskille Brug fra Misbrug, og ikke fordömte hin for at hemme denne; et Bevis paa, hvor langt han var fra den Partiskhed og Ensidighed, som ikkun ere indskrænkede Sjeles Egenheder.

Men det, som mere end alt, kroner *Bernstorffs* mange og store Fortjenester af Videnskabers og Oplysnings

Venner, er ikke alene det, at han, mægtigen understøttet af vor Sandhed elskende Kronprinds, med al sin overtalende Indflydelses fulde Kraft har bidraget til, at forskaffe Fædrelandet det uskatterlige Fortrin frem for alle europas Stater, at have uindskrænket Frihed til at yttre offentligen ved trykte Skrifter enhver Tanke og Mening, som ikke fornærmer Sæderne eller den selskabelige Sikkerhed og Orden. Men især dette viser *Bernstorff* som den sande Kundskabs og Oplysnings Befordrer, at da ogsaa denne Veldædigheds-Lov, som i en monarkisk Stat uden Tvivl er det stærkeste Baand

imellem Regent og Folk, blev saa uværdigen misbrugt, at det skrækkede de redeligste, men mindre stormodige Oplysningens Velyndere og Befordrere, blev *Bernstorff*, som aldrig gik noget Skridt tilbage, fordi han aldrig gik noget fremad uden modent Overlæg, ogsaa heri urokkelig. Hans Klogskab saa, at Oplysnings og Kundskabs Fremgang er uoplöseligen bunden til Frihed i at meddele sine Tanker, og at den gaaer lige Skridt med denne. Han var selv for oplyst, til ikke at vide, at det er den af Sandselighed indskrænkede Fornufts uigjenkaldelige Skjebne, at den skal gaa igjennem Vildfarelsers

mörke Afveje frem til Lys og Sandhed; at man ved at tilintetgjöre Muligheden af Vildfarelse, om det var gjörligt, vilde for evig tillukke Vejen for Sandhed. Han beklagede og følte dybt de skjendige Misbrug af denne Frihed, blant hvilke nogle endog rörte ham personligen; men ogsaa dette gjorde ham ikke vaklende.

Han attraade og önskede ivrigen, at Frihedens Misbrug maatte kunne hemmes, men han forkastede ethvert Middel, som kunde standse dens velgjörende Brug.

Han indsaa, at Overgangen fra Brug til Misbrug var saa umærkelig,

at de nøjeste Grændser være ubestemmelige imellem disse, og at man maatte lade det være nok at straffe de Misbrug, som Lovene uden Tvetydighed kunde bestemme.

At en Mand, som forenede saa mange ypperlige Sjels-Egenskaber, som i saa mange Henseender var stor og havde gavnet meget, var saa almindeligen elsket, at man om ham kan med Sandhed sige det, som en meget berömt Taler har sagt om den ædle Daguesseau, at hans Tidsalder paatog sig for ham Eftertidens Skikkelse, og erkjendte hans Værd, som om han

ikke havde været mere til; dette er vel baade tröstende og opmuntrende, fordi det viser, at Dyd og sande Fortjenester ikke altid miskjendes; men dette Tilfælde er tillige saa sjeldent, at det næsten kunde synes, som det kastede en Skygge paa denne store Mands Minde. Det er Pligt at borttage denne eneste Skygge, ved at opsöge Aarsagerne til dette vor ædle *Bernstorffs* saa usædvanlige Held.

Disse Aarsager maa ikke söges i hans eget store og uskatterlige indvortes Værd; Verdens Erfaring modsiger dette. De maa söges i tilfældige ud-

vortes Omstændigheder: I hans blide indtagende Væsen og værdige Anstand, i hans Embeds Beskaffenhed, at Følgerne af hans Handlinger havde mere Indflydelse paa Borgersamfundet i det Hele, end paa enkelte Klasser eller Individuer i Særdeleshed, hvor den enes Önsker saa sjelden opfyldes, uden at den anden troer sig fornærmet, og endeligen synes de at ligge i Naturen og Følgerne af hans vigtigste sidste Handlinger, hvis aabenbare og almenfölte velgjörende Virkninger han oplevede, da de fulgte umiddelbar paa Handlingerne.

Disse vare uden Tvivl de egentlige og sande Aarsager til det sjeldne Særsyn, at Menneskeslægtens Velgjörer blev uden Modsigelse erkjendt og paaskjönnet af de Medlevende.

At hans Död*) udbredte Sorgens mörke Slör over Landet, og blev af Alle følt med Vemods Smerte, som en almindelig Gjenvordighed; denne hæderfulde Lön havde han tilfælles med flere store Mænd. Deres Död efterlader en Tomhed, som nedslaaer Sjelene; vi föle med Gysen denne Tomhed!

*) Den 21 Junii 1797.

Men vi fortröste os til Regentens Visdom og Virksomhed, at han har fundet Middel til at opfylde den.

Bernstorff's Gud, og vor Gud, give dertil Velsignelse og Held!

VII.

ORATIO

QUA

ANDREAE PETRO

COMITI

DE BERNSTORFF

IN AUDITORIO REGIAE UNIVERSITATIS HAVNIENSIS SUPERIORI

DIE XXIV MARTII MDCCXCVIII.

PARENTAVIT

D. G. MOLDENHAWER.

VIRO ILLUSTRISSIMO

JOACHIMO GODSCHE

COMITI

DE MOLTKE

EQUITI ORDINIS ELEPHANTINI

REGIS A CONSILIIS INTIMIS

&c. &c.

Eccui alteri, quam *Tibi*, Comes Illustrissime, hanc orationem nuncupem, quam *Tuam* appellare non uno nomine licet? Quum *Tua* auctoritas me publici luctus et desiderii interpretem excitasset, malui infacundus quam ingratus videri. Vici metum, ne minutae vocis culpa tanti Viri laudes detererem, quum ad officii debiti cogitationem spes illa accederet,

fore ut vires mihi adderet pia reverentia et amor virtutum, ad quarum contemplationem propius admitti mihi contigerat. Quin novum *Tuae* erga me benevolentiae cumulum adjecisti, dum consilio suasuque *Tuo* provideres, ne, quam alii interdum ex inopia, ipse ex dicendorum copia difficultatem paterer. Fuit ea oratoris felicitas, ut illa sentiret ac diceret, quae prior senseras *Tu*, cui per triginta annorum spatium tot publicae privatae-

que necessitudines cum utroque BERNSTORFFIO intercesserant, quique ANDREAM PETRUM tam intima et fida, quam antiqua consuetudine et familiaritate devinctum habueras. Proinde, quod in adumbranda Viri immortalis effigie audientium benignitatem expertus sim, debeo *Tibi*, qui argumenti, in quo mihi versandum esset, delectu, ne caetera displicerent, effeceras. Patere igitur, ut quod *Tuum* est, *Tibi* publice reddam; ex quo qui-

dem officio meo ipse illud consequar, ut honorificentissimum *Tuum* de me judicium qualicunque mei erga *Te* obsequii et singularis observantiae pignore coluisse videar

TIBI

COMES ILLUSTRISSIME

ADDICTISSIMUS

D. G. MOLDENHAWER.

Quam anno superiore, Auditores, erepto his terris rebusque humanis ANDREA PETRO BERNSTORFF, passi sumus jacturam, publicae calamitatis nota insignivit concors populi vox, luctus moerorque. Accepto primo nuntio discriminis, in quo tam cari capitis vita versaretur, quanta in aula, urbe, regno trepidatio! Audita tandem voce: Vixisse! quanta subito diffusa est moestitia! Omnes eodem

velut ictu perculsos triste defixit silentium. In civium vultu et fronte se prodidit communis, qui in animos penetraverat, dolor, in hoc uno, quod summis cum imis esset communis, nonnihil levaminis quaerens. Omnibus qui vixerit, omnibus occidisse, mox uno ore boni ingemuere. — Vix cicatricem duxerat vulnus altum animis nostris impressum, quum recrudesceret dolor, rebellaret tristitia ad adspectum funeris, non sumtuoso apparatu, sed spectaculo eo insignis, ut optimi Principis et populi amicum, omnium amorem et laetitiam efferri pateret. Et verissimi hujus luc-

tus nostri significationes quam cupide cognovit! quam honorifico suffragio ornavit orbis, quem laudum suarum suffragatorem et admiratorem Vir, inter praecipua aevi sui ornamenta numerandus, habuerat! At quid ego haec? cur in ista revolvor? Non ideo tanta frequentia huc conventum est, ut infandus renovetur dolor, qui, quoties sua sponte recurrit, nos vanitatis, qua res humanae laborant, acerbo sensu plenos relinquit. Quin potius facere juvat, quod solent amantes, qui eorum, a quibus aegerrime abstrahebantur, imaginem revocare gestiunt, et grato cuidam in oculos transeunti

errori indulgent. Pascere juvat animum recordatione praesentis quondam inter nos spirantisque virtutis, nunc quidem ex oculis sublatae, sed nulla oblivione in nobis interiturae; juvat intima ejus penetralia venerari; juvat sublime illud fastigium suspicere, ad quod se vis mentis humanae evehere queat. Sic vel tenui penicillo adumbrata imago Viri, cui per omnem vitam nil fuit officii cultu sanctius, stimulos admovebit ad calcandum et strenue persequendum ejus vestigiis insignitum tramitem, quo uno ad veri nominis dignitatem et excellentiam contenditur. Sic, qui esse inter nos desiit, singula-

ris, quod nobis reliquit, exempli praestantia vivos posterosque demereri perget. Sic mihi saltem quodammodo respondere licebit salutari consilio, quo permotus hoc parentale solemne instituit virtutis ac meritorum BERNSTORFFII Cultor addictissimus, qui, quum eorum ex hoc loco praedicationem adhuc desiderasset, ei prae caeteris opportunum auspicatum illum diem duxit, quo ante hos triginta septem annos ANDREAS PETRUS BERNSTORFF, ad hujus regni curas admotus, campum amplissimum nactus est, in quo se exercere ingenium posset ad summa omnia natum. Partibus,

quas benevole mihi demandatas non fiducia obeundi, sed pudore recusandi suscepi, quantum potero, fungi conanti Vos, Auditores, adeste! Favete provocatae pietati hominis, ab arte minus diserti, at justa sanctae animae reverentia tacti, dum ad tumulum accedens, omnis generis floribus consertum, lapidi hos duos titulos inscribet: *Optimo Viro. Optimo Civi.* Enimvero talem se, dum viveret, moribus meritisque suis in omnium animis descripserat; talem dum delineare aggredior, spero fore ut, quae defuerint, suppleat augusta in vobismetipsis, Auditores, expressa BERNSTORFII effigies, et,

quod oratio non possit, animi assequantur.

Ubi angustissimos dicendi fines verecundia ponit, tantaque se offeret laudum propriarum ubertas, ut copia delectum impediat, ecquis diverticula curet, quae sterilis illarum materies oratorem quaerere cogit? Ditaverat Nostrum uberrimo benignitatis suae proventu natura; in eo beando cum natura fortuna contenderat, sed industria cum utraque certavit. Et naturam quidem jam in corpore condendo et adornando habuerat eximie fautricem. Aderat viro principe digna proceritas et capitis honor. Frons ardua, decen-

ter prominens altaeque mentis index; color faciei virilis; vultus apertus, liberalis, sereni decoris gravitate venerandum quid et amabile renidens; oculi ingenio pleni et lumine amico micantes; os suave, omnibus responsis mandatisque gratiam concilians. Tanta in aptissima singularum partium dispositione concinnitas, in concinnitate pulcritudo et dignitas, ut in iis formandis natura artifices adhibuisse manus videretur. Totus corporis habitus, dum animos alliciebat, reverentiam imperabat. Admirabantur personam, quicunque videbant; oculis eam sequebantur, mente tenebant.

Enimvero inhabitabat hoc augustum domicilium multo pulcrior hospes, mens praestantissimis naturae muneribus cumulate ornata. Ingenium ei in rebus perspiciendis vividum, sagax, subtile; judicium in discernendis acerrimum; memoria in arripiendis velox, in retinendis incredibilis. Quae singulae per se eximiae erant dotes virosque, plus adhuc admirationis habebant perfecta omnium conspiratione atque consensu ad efficiendam in rebus agendis excellentem dexteritatem atque sollertiam. Vigor igneus jam in puero eluxerat; qua aetate vix scintillare incipiunt aliorum ingenia, eo ardore se

concitatum senserat, qui, quos iurit, ultra indecorae mediocritatis angustias rapit. Ad praeclaram et illustrem indolem accesserat diligens et severa cultura, eademque, quum nil volenti difficile esset, cum successu laeta, tum fructu multiplici in vitam reliquam benefica. Adolescentiae enim gnaviter exercitatae, iuventuti laboriose transactae animum ad gravissima quaevis subeunda duratum, et in rebus seriis tractandis infatigabilem Vir, in vita negotiosa versans, debuit. Debuit ei, qua bonarum artium et litterarum subsidia sibi paravit, contentioni, quod eorum, quae scire et ad utilitatem et

ad decus reipublicae intererat, nil facile eum falleret, quod ea ad manus et in promtu haberet, quod suis ubique cernere oculis posset, nec alienis egeret, et in quocunque colloquii genere conserendi scienter et argute sermonis apparatu ad miraculum paene esset instructus. Caeterum vitae actuosae dicerat, ad quam natura eum finxerat, natalium splendor invitabat, avita exempla exsuscitabant, voluntas trahebat. Hinc singularem industriam addixerat disciplinis iis, quibus civitatis tuendae, perficiendae ornandaeque rationes, consiliæ, praesidia continentur; alias, quae liberalem indolem de-

cent, excoluerat, quantum ad mentem instruendam, acuendam rationem, et ingenium perpoliendum satis esset; alias cum gustu delibaverat. At in ipsis studiorum oblectamentis assequutus ea erat, quae sedulitatis alienae, in his aetatem terentis, laudem adaequent.

Saluberrimam vero animi excolendi justaeque conformationis perficiendae disciplinam provida benigni Numinis cura sibi contigisse ipse venerabundus agnovit in necessitudine vere paterna, in quam his in terris advena a patruo (at quanto tum Viro!) receptus est. Quae eximiis ingeniis invita Minerva imprimitur forma, ea, si forte

haesit, haud diu servatur; mox cum fastidio excussa perit. Verum ubi magnificam speciem, quae generosis mentibus obversabatur, sibi objectam cernunt; hac visa incalescunt, hanc amplectuntur, hanc aemulari conantur. Jam illud rarum inter mortales sapientiae, probitatis humanitatisque exemplar intuens quotidie, quam intime affici mens juvenis debuit, in qua acerrimi sensus veri, boni, pulchri vigebant! his plenum pectus quantopere juvari et accendi tam augustae virtutis adspectu, quae, quot documenta sui, tot invitamenta praebebat! insita laudis et gloriae cupiditas quanto nunc ardore

ferri debuit in studia promerendae celebritatis, quae meritorum praestantia ac diuturnitatae paratur! Sed relictis his, in quibus se explicuit diserta aliorum oratio, pulcherrimam, Auditores, quam vita retulit, animi imaginem contueamur.

Contigerat nostro mirifica virtutis indoles; at, quem in illis quoque partibus agrum habuit natura optimum, optima cultura subegit. Sata in primo aetatis vere virtus crevit cum eo et adolevit; cum flore juventutis effloruit; cum aevo assequuta est maturitatem. Quin jam adultam virtutem juvenis; viridem florentemque vir annis gravis

expressit. In ipsa fervida et lubrica moribus aetate se licentiae nil sibi sumsisse; inter tot voluptatum invitantium illecebras voluptatum irritamenta previsse; tot lenocinantibus vitiis pectus objecisse nobili eorum contemtu munitum; se duce religione scopulos, quot quot morum innocentiae minentur, evasisse sospitem; ea cogitatio limpidissimae oblectationis fons extitit mansitque Nostro, repetenti memoriam adolescentiae his triumphis tradutae. Curarum ei prima caeterarumque dominatrix fuit haec; bonus ut esset, ut e bono fieret melior, ut firmo rationis imperio impetum naturae subjiceret,

omnisque officii ut apprime sciens, ita tenax cultor foret. E tali animi matura inductione et exercitatione congrua enata est boni sponte, alacriter, constanterque faciendi consuetudo; hinc prodiit illa singularis simplicitas morum, et in omni actione elucens excelsitas; hinc et illa in toto vultu diffusa quies et serenitas, indicium animi nec illecebris pertentati, nec operosa perturbationum moderatione distracti. Nil vero jucundius, nil pulchrius animadversione amicissimae concordiae, ad quam virtutes indole dispares in pacato sinu receperat. In una sede morabantur graves et severae aptissimo vinculo

junctae cum iis, quibus hominum studia et amores parantur; quae in privatae conditionis umbra nascuntur, quasque vita inter occulta sapientiae studia exacta colere amat, copulatae cernebantur cum iis, quas magna provocat atque illustrat fortuna. — In tanto animi robore quanta mansuetudo! in tanta normae ac morum severitate quanta judiciorum lenitas et fratribus ignoscens indulgentia! in tam animoso vigore quam sui potens rector! in tanta animi motuum celeritate quanta in iis componendis sedulitas! ac ubi subito aestu, ut magna ingenia solent, effervesceret, quanta se colligendi

coercendique affectionis impetum facilitas! Ad omnes sensus humanos tener et mollis, sed idem constantissimus justitiae et aequitatis amistes. Rigidus officii debiti exactor, sed idem nil in alios, quod non esset in se, immo dulcior iis, quam sibi. Candidus suae praestantiae judex, neque tamen sui opinione elatus, nec sibi connivens morum suorum inspector, nec ulli longe inferiorum molestus; nemini gravis. Unius verae solidaeque virtutis admirator, et meritorum vel in hoste aestimator ut peritus sic aequus, sed idem et bonae voluntatis, cui vires desunt, mitis laudator. Nequitiae artium

ac improbitatis, praesertim in publicum, acris censor et, si leges poscerent, vindex; at injuriae sibi illatae sedulo inscius, sponte immemor, et ignoscendo victor. Nec in suspicionem pronus, nec simulator, sed idem cautus, suaque se circumspectione involvens. Natura verax, apertus, latebrarum fallacium expers, sed idem recessuum, fraudis ac insidiarum in aliorum animis explorator sine felle sagacissimus. Modestae in veritate promenda libertatis fautor tutorque, ac opinionis publicae observator attentus, sed rumorum et vocum, quas vecors audacia aut maligna dicacitas fundit

spargitque, contemtor egregius. Nam in se ipso, quod sequeretur, habebat; ad imbecillas opinationes inconditosque clamores suos actus flectere nescius. Mira in totius vitae cursu constantia et aequabilitas; placidus morum et continuus tenor; invicta moderatio utrique fortunae sustinendae par. Magnus in utraque; in utra major esset, dubium reliquit. In sole, in umbra, semper erat et ubique idem; certe rarius, quam ferre solet mortalis conditio, a se ipso dissidere visus est. Dignitatem non luxus fastusque, sed decora et nobilis simplicitas splendidiorem fecit; auctoritatem suavissimo

condimento temperavit obvia comitas et affabilitatis gratia. Mollia fandi tempora captandi, necessitas nulla; faciles aditus; patientissimae aures; blanda alloquia; benigna responsa, quae non inani verborum sono aures mulcebant, sed solido solatio animos recreabant, consilio opportuno juvabant, et, si, quod petebatur, debebat negari, spei irritae moleſtiam verbis non arte quaesitis, sed e re ipsa natis lenibant. Et in hac sermonis et morum inaffectata veritate sermo et mores summis ac imis accommodati. Aulicus cum aulico, cum milite miles, cum litterato litteratus, civis cum cive; omnium tempo-

porum, ingeniorum, hominumque homo.

Cum illae, quas nonnisi perstringere mihi licuit, ingenii felicissimi dotes, tum hae concordi et stabili nexu junctae, nulloque vitiorem confinio laesae virtutes cuivis, in congressum et colloquium Viri summi venienti, se absque ostentatione et fastu conspiciendas venerandasque praebebant. Enimvero exquisitiore jucunditate fruebantur ii, quibus consuetudo arctior copiam fecerat penitius introspiciendi animum, in quo velut sedem suam domiciliumque fixerat humanitas, qui generosissimis sensibus plenus nil

nisi in commune profuturum, nil nisi magnum et excelsum moliebatur. Ubi amicus amico pectus aperiebat, benevolentia ipsa ex ejus oculis adspicere videbatur. Ad hanc unam eum genuisse naturam, studium exercuisse, usum perfecisse crederes. Quotquot in familiarem sinum cogitationes, vota et desideria effundebat, perpetuam bene cupiendi et bene faciendi quam plurimis alacritatem spirabant. Quicquid humanam conditionem in melius mutare, levare miserias, mentes ad liberaliorem cultum effingere, bene vivendi praesidia iis efficacius admovere, quicquid novos felicitatis pub-

licae privataeque fontes aperire posset; haec gratissima colloquiorum materies, cui immorando ejus animus ardore quodam concitabatur. Quaevis ex hoc genere egregie dicta aut facta, quivis sive Patriae, sive magnae hominum civitati eximie salutares conatus, quaevis virtutis sublimioris exempla eum voluptate, ad intimas venas et medullas penetrante, perfundebant. Eam quum ex oculis fulgentem, sermone fervidiore expressam perciperes; tibi esse debuisset pectus degener aut frigore adstrictum, nisi purissimo igne te ipsum accendi; saltem beneficum quoddam contagium ad te transire sensisses. O!

multis illum occidisse flebilem, nemini flebiliorem, quam sibi: quoties acerbe questa est BERNSTORFFII tumulo assidens Amicitia! quoties ereptum ingemuit! et quando elugebit cultoris, quo haud sanctiorem haud constantiorem habuit unquam, jacturam!

Agnoscitis, Auditores, in Viro, qui humanitatis velut simulacrum retulit, genuinum illius Religionis sectatorem, quae tota benevolentiae et amoris disciplina est. Agnoscitis ex his velut lineamentis hominem Christianum, qui penitus imbiberat mentem caelestis, quam ore animoque profitebatur, doctrinae, eamque omnem velut in suc-

eum sanguinemque converterat. Religio enim sibi vindicat honorem, hanc illustrem se duce prodiisse virtutem, nec potuit talis virtus nisi tali tantaque magistra formari. Quae tenerae adhuc menti manus fida ac sollers injecerat religionis semina, insita naturae bonitate tam altas radices egerant, ut qua aetate ob cupiditatum aestum exarescere solent, in ejus pectore irriguae inhaeserint. Quin in ipso aevi flore animum a quavis leviore cura ad hanc gravissimam traduxit, acuendi in se alendique sensus religiosi, ut is sensuum omnium acerrimus, ut caeterorum moderator foret. Hinc ut persua-

sionem eam, cui hominis Christiani ad altiora usque enitens virtus, tranquillitas spesque laetissima innititur, foveret, ut muniret, ut nova luce collustraret, omni opera ac studio enisus est; hujus salutaris scientiae incrementis nil ei acceptius; iis capiendis intenta occupatio fuit mansitque gratissima animi post labores suos et curas feriantis remissio. Unde tanta sententiarum his de rebus in Nostro firmitas, quantam in paucissimis reperias; eadem vero, quamvis protervam sentiendi licentiam graviter indignaretur, ab omni tamen asperitate in secus sentientes immunis, quoscunque nosset ingenuo ac vere-

cundo veri indagandi, et ad vitae usus transferendi studio duci: quippe temperante nimium sensus religiosi calorem perspicua et certa, a qua ille ductus erat, scientia. Tanto vero se efficaciorem et potentiorem in mente componenda, et ultra terrenas angustias evehenda praebuit. In animum se adeo velut transfuderat Religio, ut ab hac nulla plane vitae pars sejuncta, ut ea omnis esset effigies sanctae intus habitantis doctrinae.

Age, Auditores, hanc excellentem naturam, tot dotum ac virtutum praesidio ad summa quaeque munia instructissimam, persequimini in vitae

civilis stadio vires suas explicantem, et irrequieto meatu contendentem ad metam. Ut jugi se agitatione exercet! ut motu perpetuo gaudet! ut gesta gestis, merita meritis cumulat, et velut praeterita sint obliterata, si quid remittat, nondum se bene meruisse putat, nisi pergat mereri! — Quicquid alii vocant laborem, BERNSTORFFIO erat natura. Semper illi acer animus, semper praesens. Quicquid munerum ratio poscebat, id absque cunctatione aggrediendi, et, quo coeperat, ardore prosequendi aderat egregia alacritas, quam nec occupationum undique confluentium multitudo et moles, nec ne-

gotii se offerentis difficultas, nec ullius generis delinimentum poterant infringere. Officii voci, de horis collocandis pronuntianti, ne obloqui quidem conabatur appetitio, si qua in recessu aversa delitesceret, utpote quae illam cedere aut premi nesciam nosset. Vim in suscipiendis continuandisque laboribus invictam et in diversissimis curis, prout se obtrudebant, citra morositatem ac fastidium ilico suscipiendis versandisque plane singularem, aequabat mentis perspicacia, semotis involucris in rerum momenta penetrans, et in nodis expediendis aeque felix, ac in detegendis sagax. Causam audiendo

causam pervidebat. Nil tam perplexum, cui evolvendo impar esset acumen; tam nil retrusum et abditum, quod mentis acies non erueret; nil adeo arduum, quod officii ratio non persuaderet, quod non transcenderet ingenii felicitas. Respondebat lucidae rerum perceptarum intelligentiae in iis exponendis perspicuitas. Qua celeritate sibi mutuo animi vires, eadem iis sermo et stilus inserviebant. Uterque cuilibet argumento apprime congruus, sponte sua fluens, in reponendo vivax, et ad persuadendum potens; masculus, gravis, nervosus; sine siccitate pressus, sine redundantia plenus; placens

vel sine cura placendi. Nil ei nisi aptum accommodatumque ad mentem manumque veniebat, quin fortuito meliora excidebant, quam alii pertinaci labore extundunt. Ad hanc incredibilem agendi facilitatem, in ipsa frontis serenitate conspicuam, qua, calido die exacto, in amicorum circulos prodire solebat, accedebat diligentissima diei dispensatio, temporis longioris ac vitae diutioris vicaria. Calculum cum horis suis subducendo cavebat, ne ulla absque fructu periret; animusque vicissim aut curam impendebat populo, aut otia sibi. De die in diem idem officiorum redeuntium ordo. Si negoti-

orum varietas faciebat discrimen, omnia fides et industria obeuntis aequabant. Et quid dicam de exquisita, qua florebat, civilis sapientiae scientia, cujus singulae partes, arctissimo nexu devinctae, compagem perfectam sistebant? Quid de profunda ingeniorum affectuumque humanorum cognitione, quae, dum pervios ei faciebat quoscunque animos, ipsum adversus quasvis subdolas artes et eruditam fraudem tectum septumque reddebat? Quid de oculata, quae lateri ejus perpetua comes adhaerebat, prudentia, in hominibus rebusque tractandis consilii plena, ad casuum incerta et omnis

generis occasiones parata, in rationibus inveniendis et subducendis promta, in providendo cauta, in exequendo strenua? Quis, quam ille magno animo complexus est, praestantiam, in omnes vitae partes fusam, comprehendere orationis angustiis posset? Quot per lustra septem munera amplissima gessit; tot agros sollertissime cultos et laetissima segete tectos reliquit. Quot adeptus est honores, totidem meritis anteverterat, et, quovis dignitatis fastigio altior, mentis excelsitate superavit Quot habuit collegas; tot testes atque praecones devotae Regi ac Patriae caritatis, fidei integerrimae,

ingeniosae in utilitatibus publicis excogitandis afferendisque dexteritatis, generosi in veritate ac libertate tuenda ardoris, indolis, moderatae lenisque, quae, quamdiu licet, molles aditus et remedia, asperis spretis, captat suadetque, constantiae tandem et firmitatis, quam nec studia nec odia, nullae illecebrae, nulli terrores, nulli fortunae volubilis et iniquae casus concutere, aut e sede solida dimovere valent.

Quantus vero his ipsis virtutibus illustrandis exercendaeque prudentiae campus aperiebatur, quum ei externarum Regni necessitudinum moderandarum cura, ad quam capessendam

velut consilio divino factus erat, demandaretur. Suscipit provinciam, omnium concensu gravissimam, cujusvis difficultatis et molestiae imminentis gnarus, sed ad omnem superandam aeque paratus, ac a natura et arte instructus. Alta mente velut e specula contemplatur omnium circumquaque gentium regna; quid cujusque, quid inprimis suae intersit; quid singularum domini ament, quid earum rectores ambiant ac moliantur, id exploratum tenet. Adstat ei Ars Politica, ea vero fida virtutis ministra, nil, quod virtutem dedeceat, suadens, nil, quod virtus improbet, consectans. Illa ei con-

silium in praeteritis emendandis, in praesentibus ordinandis, in anticipandis praeparandisque venturis. Acri visu rerum facies introspicit; per captiosa penetrat, ambigua argute conjectando enodat, ac nondum dubio coelo tempestatem surrecturam praesentit, et ne surgeret vel noceret, providet. Nostra ut otia et somnos defenderet, excubias pro regni salute tanta vigilantia agit, nil ut ejus aciem in omnes partes intentam effugere queat. Caeterum, nunquam sui absimilis, nil astutiae artes moratur; insidias, si vel callidissimae struerentur, eludit, dolosis machinationibus pro muro objicit

pectus, ac errore suo levat hos, qui Danicam fidem aestimabant ex sua. Ut irretorto oculo unam patriae incolumitatem spectat, sic, quae ejus rationibus unice conducunt, consilia non titubante, non tremulo, sed composito, firmo et decoro gressu prosequitur; nullam in Reipublicae administratione laudabiliorem esse constantiam ratus, quam quae sit fidei et justitiae consors, quae ubi vela obliquandi adsit necessitas, quamcunque tamen honestatis labem caveat, ac, dum suo juri nil detrahi sinat, de alieno nil detractum velit. At magnitudinis animi et fortitudinis, quae, fiducia

primae causae sublimis, velut de vertice montis tempestates subjectas despectat, quam nec impetus nec mora debilitat, quae nec se frangi, nec, quod magis est, se emolliri, nec cuniculis labefactari patitur; talis in Nostro fortitudinis documenta longe his, quae haec loquitur aetas, insigniora ex secretioribus scriniis in lucem protrahet dies, Virumque cum inclytis antiquae constantiae exemplis comparandum posteris sistet. Artis politicae adyta adire, si liceret, hominem meae conditionis haud decet, nec, si deceret, libet. Historia, haec severa male dominantium et prave consiliantium ca-

stigatrix, ubi ad seculi hujus declivis fraudes, violentias, rapinas, crimina horrescens, suasores ad imperiorum gubernacula sedentes lustraverit, et promerito elogio ornaverit hos, qui publicam juratamque fidem ac sancta gentium jura pendebant nihili, nisi quamdiu e re sua esse censerent; hos, qui, omni publici judicii reverentia et pudore excusso, sancire foedera, et sancita rumpere, ex aequo erant parati; hos, qui discordias maligne concitabant, concitatas, susceptâ sequestri auctoritate, deponere insolenter jubebant; hos, qui, nulli nisi aviditatis legi obtemperantes, terrarum orbem vexa-

tione et gemitibus replebant, ac vastationibus et cruore Foedabant; illa et veritatis seu oppressae, seu corruptae ultrix, et commendatrix virtutum celebrabit, suoque praeconio posteritati consecrabit memoriam ANDREAE PETRI BERNSTORFF, qui sagacitatem politicam ac probitatem religiosam sororio copulavit vinculo; qui, inter summas rerum ac temporum difficultates artem istam ancipitem non modo sine virtutis dispendio, sed cum ejusdem incremento, cum insigni decore exercuit; qui in protegendis civium suorum juribus atque fortunis, et in tuenda Regni dignitate egregie fortis et animosus, nil

tamen perfidi, nil in ullam gentem libidinosi, nil injuriosi in illam magnam hominum civitatem suscepit; qui secum concors pacisque auctori et arbitro devotus unice ad nationum concordiam, ad animos tumentes placandos, extinguenda odia, calamitates publicas avertendas sua cogitata, consilia, hortatus, suasiones direxit.

Optimum hunc *Virum, Optimumque Civem*, qui mercedem virtutis aliam praeter illam, quam sibi ipsa parat, haud spectaverat, visum est Numini, jam his in terris exquisitissimarum vitae jucunditatum copia tanta augere, ut, quae sparsa efficiunt beatos, col-

lecta teneret. Innumeris Regni curis absque remissione intento nil adhuc detraxerat aetas in vesperam inclinans; quivis annus, mentis vires pulchrae maturitatis novo incremento adauxerat. Ea virtutis felicitas, ut nemini fere invisa, ut omnibus gratiosa exstaret; nemini gratiosior, quam PRINCIPI, qui BERNSTORFFIUM primarium curarum socium sibi asciscendo, *hunc* sibi diligendo amicum, in quo ejus fiducia et caritas tuto conquiescere possent, novo atque exoptatissimo exemplo veritatem illam communivit, quamvis excellentem naturam ad sui similitudinem rapi. —

Aderat de communi salute egregie promerendi tanta opportunitas, quantam optimae in rempublicam voluntati sors raro providet. FRIDERICI animus, uni veritati apertus, recti bonique, si quis alius, tenax, idemque utilitatis publicae aestimator sapiens, procerum regni studia, civium cordatissimorum operae eodem, quo ipse, tendebant. Commune consilium, communis labor, communis fructus laboris. Hinc, quocunque oculos converteret, res nostras laetius increscere vidit, dum aliorum in proclive labuntur, nec externis magis hostibus, quam malis intestinis vex-

antur. Vidit suis conatibus aeque successum, ac consiliis integritatem fidemque constitisse. Navim sibi creditam, cui turbines, saxa, syrtes minitabantur, prospero, quem Deus dederat, cursu peracto in portum delatam vidit tuta statione teneri. Qui nil ad ostentationem, omnia ad conscientiam retulerat, et in hac maluerat, quam in fama, recte factorum fructum deponere, vidit gloriam ad se sponte venire, et modestam virtutem sequi ut umbram. Regiminis Danici justi, aequi, humani laudibus plausuque quoties Europa resonuit! Hoc, quod in BERNSTORFFIO venerabamur,

rerum nostrarum praesidium ac decus quoties nobis inviderunt gentes superbae! quoties et ipsi terrarum orbis arbitri, urgente consilii inopia aut volubilitate fortunae, hoc petierunt illustre sapientiae et probitatis tribunal! — Vidit, quo quidem meritorum praemio optare et voto fingere suavius haud poterat is, qui studio et affectu Danus erat, vidit cives in amorem sui, quantus esse potest, maximum effusos, et communis in ipso colendo pietatis documenta collegit, non famae non consuetudini, sed ex venerabundis et gratis praecordiis data. Intra privatos parietes vidit se gene-

rosa et florente sobole cinctum, quae sollertis educationis curam sedulo, paternis votis respondendi, studio speque eximia remunerabat. Vidit, idquod ultimum fuit vitae oblectamentum, vidit filiam, pectoris sui delicias, felicissimo Hymenaeo jungi ei Viro, quocum perfecta voluntatum consensio virtutumque similitudo ipsum intime devinxerat, quem filii instar a se diligi, quoties amicis cum gaudio, quod vultu et oculis prodebatur, fassus est! Sed idem ille dies, qui inter tot laetos ipsi laetissimus illuxerat, habuit mortis lento at certo pede appropinquantis triste praesagium. —

Refugit acerba retractare animus; refugit ab horae illius recordatione, qua, fugientem videns vitam, se ad supremum certamen accingit, victoque circumstantium luctu, ore placidus, voce firmus, mandata, monita, exempla dispensat; qua, quum jam lingua haeret, ad Principem, ferali lecto adstantem, dextra porrecta ultima est tessera atque interpres animi, in quo Regiae domus et populi amor ultimus emorietur. — Ex conspectu nostro discessit, sed in nostris pectoribus vivet; vivet in memoria; in ore hominum, in fama rerum, in aeternitate temporum vivet. Ex domo ac gente

sua excessit; sed in filio *Christiano* et in *Cajo* genero vivet! succedent in laudes, qui dudum in virtutes succedere ardent. Excessit et Regis senatu; sed vivet in eo atque vigebit exemplum reipublicae cum sapientia et dignitate regendae, tutandae libertatis civilis et religiosae exemplum, exemplum fovendae omnis liberalis doctrinae: ingens illud prudentiae, fidei, humanitatis exemplum in hoc augustissimo consessu vivet atque vigebit perenne. Excessit e terris; sed vivit sublimis! virtutis suam in his angustiis maturitatem

assequutae exercendae, illustrandae, consummandae nactus theatrum, ultra quam terrena imbecillitas capit, splendidum! vastum! aeternum!

Have sancta Anima!

VIII.

HOVEDTRÆKKENE

I

GREV A. P. BERNSTORFFS

KARAKTER

OG HANS

FORTJENESTER

AF

VIDENSKABERNE OG SÆDERNES

CULTUR I DE DANSKE STATER.

Bernstorffs moralske Anlæg vare i enhver Henseende fortræffelige. Hans rene og stedse ufordærvede Hjerte kunde kun elske det Gode og Ædle; hans oplyste Forstand kunde ej lettelig ledes paa Afveje. Derfor lod hans Politik sig fuldkommen forene med Moralloven, hvilket ellers saa sjelden er Tilfældet, og aldrig veg han af fra den Grundsætning, at den strængeste Redelighed burde under alle Omstændigheder være Statens som hver enkelt

Mands Politik. — Religionen var ham hellig. Han var i sin Ungdom bleven dannet af Jerusalem, havde tidlig lært at kjende den i al sin Elskværdighed; og jo vigtigere den var ham, desto mere maatte han, ifölge sin varme Karakter og sin Sjæls store Egenskaber, söge at trænge alt dybere og dybere ind i dens Aand. Meget havde han læst og gjennemtænkt af det som er skreven om den: selv den nyeste theologiske Literatur var ham ikke fremmed, og ihvorvel han fandt, at adskillige af dens Resultater ikke lode sig forene med hans Overbevisning, tænkte han dog alt for billig

til at fordömme det som han troede han burde forkaste. Hans Religionssystem var i Grunden det orthodoxe, i det ringeste var han sig selv neppe nogen Afvigelse i nogen vigtig Punkt bevidst. Alligevel var det dog ikke fri for Indblanding af mystiske Forestillinger, og han forstod med saa stor Skarpsindighed at forene begge Dele, at det i hans Forstand udgjorde et meget conseqvent Heelt. Allerede fra sine første Ungdomsaar havde han havt Anlæg til en fin Mysticismus; hans meget levende Indbildningskraft og hans varme Hjerte havde udviklet dette Anlæg, og Forbindelser, som

evig bleve ham dyrebare, havde vedligeholdt det. Denne Hang i hans Sjel, hvori han i tunge Lidelser fandt den beste Beroligelse, havde ingen Indflydelse i hans Dom om Religionslærere. Hvor han fandt varm Iver for Religion og Dyd og Forsigtighed i vanskelige Materiers Foredrag, der nægtede han ikke den Mand sin Höjagtelse eller Venskab, hvis friere Meninger ikke vare ham ubekjendte, og den academiske Lærer tilstod han uden Betænkelighed Friheder, som han vilde have troet han burde vægre Præsten.

Som en Følge af hans Religiösitet, yndede han meget den lærde Theologie. Han talte gjerne, og ofte med god Indsigt, om hvad der slog derind, og selv de vigtigste Resultater af de Discipliner, som han ej havde havt Lejlighed til at sysselsætte sig med, vare ham ikke fremmede. Kirkehistorien havde altid været en af hans Yndlingsvidenskaber; han havde studeret mange af de gamle Kirkefædre; ikke sjelden vare hans Bemærkninger ny, men i al Fald maatte den Synspunkt, hvorfra en saadan Mand ansaae vigtige Begivenheder i Kirkehistorien, være interessant i höje Maade. — Ogsaa i

andre Videnskaber var han som hjemme. I Historien, især den nyere, forstaaer det sig af sig selv. I hans senere Alder, især efterat han var bleven Præses i det kjöbenhavnske Videnskabersselskab, bleve Naturhistorie og Chemie ham ogsaa vigtige. Han kjendte de nyeste Opdagelser i disse Videnskaber, talte med megen Deltagelse om dem, brugde dem til Bestyrkelse for adskillige af sine Yndlingsmeninger, og tog her som allevegne Anledning til at öve sin Skarpsindighed. — Ogsaa medicinske Skrifter læste han gjerne. — Kun den kritiske Philosophie syntes han

ikke at befatte sig med; dog kjendte han dens Hovedsætninger, og bar Höjagtelse saa vel for dens Stifter som for dens vigtigste Dyrkere. Men ved den Gang hans Aand havde taget, og da den havde naaet sin fuldkomne Modenhed för denne Philosophie blev bekjendt, var det naturligt, at han ikke saa let kunde finde Smag i den eller være meget for at följe dens Undersögelser, hvilket hans mange Forretninger desuden aldrig vilde have tilladt. Overhovedet er det ubegribeligt, hvorledes han ved den Mængde af Arbejder i alle Statsstyrelsens Dele, især i Departementet for de

udenlandske Affairer, hvor han næsten gjorde alting selv, kunde endda faae saa megen Tid til at læse. Vist nok kjendte han en Del blot af Journaler og Recensioner eller af Samtaler med Lærde; men han læste dog ogsaa virkelig mange Böger, sædvanlig imedens han blev klædt paa eller efterat han havde spist, og den beundringsværdige Hurtighed, hvormed han læste de mest kundskabsrige Skrifter, og den umaadelig stærke Hukommelse selv i hvad der angik de allermindste Omstændigheder, maatte erstatte hvad der skortede ham i Tid. — Det maatte naturligvis være höjst behage-

ligt og lærerigt for Lærde at höre ham tale. Samtaler med dem, saavel som med Konstnere, hvis Værd han fuldkommen paaskjönnede, var hans behageligste Tidsfordriv. Han taalte gjerne forskjellige Meninger og Modsigelse; men naar han engang havde en Mening, var det ikke let at faae ham til at forandre den.

Hans Omgang var blid, venskabelig, og bar Præg af hjertelig Hengivenhed. Sjelden bedömte han Nogen urigtigen, og sjelden blev ogsaa den Redelighed hvormed han udlod sig, misbrugt af Nogen. Visse Dage om Ugen kunde Alle og Enhver faae ham

itale. Han hörte paa selv den aller-ubetydeligste Sag med den störste Taalmodighed. Ingen gik misfornöjet fra ham, selv om det han havde sögt om, var bleven ham afslaaet. Han var blid mod Alle, viste den Lærde og Embedsmanden særdeles Agtelse, og den Mand var lykkelig, der stod i nærmere Forbindelse med ham, og i tvilsomme Embedsanliggender kunde indhente hans Raad. Ogsaa i denne Henseende var han Danmarks Orakel; Udfaldet viste altid, at hans Raad vare følgeværdige, og for hver den som henvendte sig til ham, var hans urokkelige Redelighed sikker Borgen

for, at han ingen andre Bevægegrunde kjendte end det almene Bedste.

Det kunde ikke slaa fejl, at jo en Mand, der med saa skarpt et Öje overskuede Nationens Interesse, og med saa sikker Haand styrede alt til det Heles Vel, ogsaa især vilde drage Omsorg for moralsk og videnskabelig Culturs Fremme. Jo mere hans Sjæl var bleven forædlet ved Sædelighed, og Videnskabelighed, des mere maatte han bestræbe sig for, at gjöre Videnskabers og Culturs Indflydelse almindelig gjældende, og Efterverden vil bekræfte det ærefulde Vidnesbyrd, som hans Medlevende i denne Hen-

seende ere ham skyldige. Hersker der i nogen Regjering i Europa en liberal Aand som ikke skyer Lyset, men söger at udbrede Oplysning allevegne, og gaaer sin Vej ligefrem, uden at lade sig standse af den Gjæring, som i de förste Öjeblikke er en nödvendig Fölge naar ny politiske og religiöse Ideer komme i Omlöb, — da finder det visselig Sted i det danske Ministerium. Besjælet af denne Aand fremmede og befordrede Bernstorff Trykkefriheden, som er et Særsyn i en uindskrænket monarkisk Stat; og hvor nær han end tog sig dens hyppige skammelige Misbrug, dem han

alvorlig grandskede efter at udfinde Middel til at forebygge, saa fast var han dog i sit Hjerte overbevist om dens Nytte, og saa urokkelig var han i at gjöre Forskjel paa dens rette og dens vrange Brug. Det er et af de store Problemer, plejede han at sige, hvorledes man skal kunne hæve Misbrugene uden at gjöre Sagen selv Skade. De personlige Angreb, dem han ligesaalidet som andre ædle Mænd gik fri for, vare alt for foragtelige til at de kunde röre ham; men den Tone, han saae der tog overhaand, unge Forfatteres uanstændige Skriverie, den Haan, hvormed man insulterede Reli-

gion og Statsforfatning, maatte gaae ham meget des mere til Hjerte, jo mere han havde bidraget til at forskaffe Nationen denne kostbare Gave fra Regjeringen. De som har kjendt ham nöje, veed, hvor meget han led derved, og hvilken Alvor der bemestrede sig hans Sjæl, naar han henvendte sin Opmærksomhed paa Følgerne af den mere og mere tiltagende Pressefrækhed.

Ogsaa hans Deltagelse i Regjeringens Foranstaltninger til Bondens Bedste fortjener at mindes med vedbörlig Erkjendtlighed, naar man taler om hans Indflydelse paa Nationens Cultur.

Er den talrigeste Folkeclasse först sikker paa Frihed og Ejendom — hvilket et Skridt er da ikke gjort til dens Forædlelse! allerhelst i Forbindelse med alle de, til Landsbyungdommens bedre Undervisning skete Foranstaltninger, som hans Venner, Greverne Schimmelman og Reventlov, ogsaa med saa megen Varme og Nidkjærhed tog sig af. Overhovedet naar man betænker den Endrægtighed, som i Henseende til Affairerne hersker i det danske Ministerium, skjönnes let Umuligheden ligesom og Ubilligheden af, at tillægge Een allene og udelukkendevis det som de Alle har havt Del

i. Men intet Godt skete uden Bernstorff. — Ikke mindre vigtige vare de höjere Læreanstalter i hans Öjne, og tog han end ikke umiddelbar Del i den til sammes bedre Indretning nedsatte Commissions Forhandlinger; saa blev dog ingen Beslutning af Betydenhed taget uden hans Samtykke. Saa fortrolig som han var med Videnskaberne, kunde han ikke andet end sætte Pris paa dem i deres fulde Omfang. Derfor laae Kjöbenhavns Universitets Vel ham ogsaa meget paa Hjertet, og det var langt fra at han skulde have sögt at hæve det kjelske Universitet, hvis Curator han var, paa det kjöben-

havnskes Bekostning. Hvor han fandt en ung Mand af Talenter og Kundskaber, opmuntrede han ham, bidrog hvad han kunde til hans Forfremmelse, og var overhovedet i Henseende til forekommende Godhed imod Lærde et Mynster, som der hidtildags udenfor Danmark nok ikke gives mange Mage til. Det kjöbenhavnske Videnskabersselskabs Möder, dem han som Præsident bivaanede, var ham som en Forfriskelse ovenpaa hans Arbejder; han kom der meget flittig; og omendskjönt saadant et Selskab ikke egentlig virker paa det som kaldes Nationalcultur, saa er det dog, ved den middel-

bare Indflydelse som det kan have, og som det kjöbenhavnske ved de under dets Opsyn udförte geographiske og naturhistoriske Arbejder virkelig har havt, alt for vigtigt, til at Bernstorffs virksomme Deltagelse i sammes Foretagender ikke skulde komme med i Anslag, naar man vil beregne hans Fortjenester af Nationens Cultur.

Som Præses i det tydske Cancellie krævede begge Hertugdömmene Schlesvig og Holsten især hans Omhu; og der sporede man ogsaa de beste Frugter af hans utrættelige Virksomhed for alment Vel. Hans Fortjenester af det kjelske Universitet ere al-

mindelig bekjendte. Med Cramer, hans fortrolige Ven, begyndte denne Höjskole at blomstre paa ny, og der blev, saavidt den indskrænkede Fond vilde tillade, gjort Alt, for at skaffe den Celebritet og Søgning. De ny ved Overretterne og Overconsistorierne anordnede Examina tjente til at anspore de Studerende til Flid, og hindrede de ganske udulige fra at tilsnige sig Embeder. Ved Skoleholderseminariet i Kjel raadedes Bod paa den store Trang til gode Skolelærere; og disses Besolding blev ogsaa forhöjet især i Hertugdömmet Schlesvig, hvor det tydske Cancellie ved et patriotisk

Testamente var sat istand til at kunne anvende en större Summa paa denne Gjenstand. — Ved den af Cramer udarbejdede og uden nogen Vanskelighed indförte ny Psalmebog, som i den religiöse Bernstorffs Öjne var et Anliggende af allerstörste Vigtighed, blev der hensigtsmæssigen sörget saavel for Privatopbyggelse som for at en vigtig Del af den offentlige Gudstjeneste kunde erholde mere Værdighed; og endelig oplevede Bernstorff, efter mange Aars Arbejde, den Glæde, at see Manglerne ved den offentlige Gudstjeneste afhjulpne ved den ny af Hr. Dr. Adler udarbejdede Kirkeagende.

Disse Træk ere hensatte med en snar og flygtig Pensel. De kan blot tjene til at gjöre opmærksom paa en ringe Del af hans udödelige Fortjenester. Han virkede allevegne, og mangen Velgjerning vil Efterslægten komme til at nyde godt af, uden at vide, at den har hans Raad at takke derfor. Ofte virkede han ogsaa ved at sætte sig imod en Ting. Pludselige Forandringer var han ingen Ven af, og han dadlede alle voldsomme Forbedringer. Lovmæssige Former kunde Ingen have större Agtelse for end han, og skete det nogensinde, at han dog traadte dem for nær, saa var det fordi han i sit in-

derste Hjerte var overbevist om, at det under slige Omstændigheder var hans Pligt at handle saaledes. Despotismus var han lige saa stor en Hader af som af Anarkie, og aldrig vilde han med et roligt Sind have kundet gaae Döden imöde, hvis han havde kundet befrygte, at hans kjære Danmark skulde være udsat for den enes Svöbe eller den andens Ödelæggelser. Men han sov hen med de gladeste Udsigter i en lykkelig Fremtid, og Danmarks gode Genius vil efter hans Död ikke forlade os. Menneskene dö og forsvinde, men Grundsætningerne ere evige og uforgjængelige.

IX.

SÖRGEVERS

OVER

BERNSTORFF.

(a)

Theaterdirecteur Thaarups Cantate opfört paa Academiet, da Professor Moldenhawer holdt Parentationen.

FOR TALEN.

CHOR.

Blide Fred! du mild udbreder
Alle Jordens Saligheder,
Velstand följer dine Fjed,
Sandhed straaler, Mörket svinder,

Du med Rosenkjæder binder
Broderfolk til Enighed.
Ak! hvi mörkner Vemod Glæder?
Hjertet tænker BÆRNSTORFFS Navn,
Visdom sörger, Folket græder
Ved hans Savn.

Han er ej mer!
Saa klage Danmarks-Sletter,
Saa lyder Vemods Röst blandt Norges Fjelde,
Den Ædle, som har værnet Nordens Fred,
Han er ej mer! —
Klog, men retfærdig,
Urört af Trædskheds Smiger,
Ved Overvældens Trusel uden Frygt,
Stod han, en trofast Ven
Af Konge, Fædreland, og Menneskет.

Sörg, Konge! du har tabt en Mand!
Sörg, Fædreland! se du har tabt en Ven!
Klag, Menneske!
Klag, du har tabt en Broder!

Engles Samfund i det Höje
Jublende modtog sin Ven.
Vemods taarefulde Öje
Seer hans Stöv at smuldre hen.
Lyder, höje Klager! lyder!
O! det er Naturens Röst,
Og den hede Graad, som flyder,
Ak! den giver Tröst.

Hvor saligt er det Liv, til Daad indviet!
Hvor roligt er dets sidste Stund!
See! Döden griber daadfuld Mand

Midt i sin Idræt, nu hans Hjerte brænder
Af hellig Ild for Brödres Gavn.
See! hvor den kjæmper med hans Manddoms Kraft!
Hvi straaler fra hans næsten brustne Öje
Den stille Sjelens Fred?
En Himmelstemme hvisker til hans Sjel:
Fryd dig, og haab!
Din korte Prövetid
Er funden værdig til en evig Lön!
Den Idræts Plante, du knap spire saae,
Skal blomstre, bære Frugt til Glæde,
Og evig skal du skue det.

CHOR.

Herre! giv os at dö den Retfærdiges Död,
Og vort Endeligt vorde, som hans!

EFTER TALEN.

Haab! din Himmelstemme lyder,
Smerten dulmer ved din Röst,
Dine glade Straaler bryder
Mulmet i det bange Bryst.
Mildt du letter Slavens Kjæde,
Venlig törrer Armods Graad;
Du forjætter evig Glæde
For hver ædel Id og Daad.

O Visdoms Yngling! brænder ej dit Hjerte
Ved BERNSTORFFS Grav?
O! følg hans Liv, og haab hans Död!
Er det ej Held,
Med mandig Ro at höre Dödens Röst,
Og frejdigt følge den med Himlens Haab?
Er det ej stort,
At være Jordens Savn,
Og blot at have vakt erkjendtlig Taare?

Men Dyden ene giver dette Held.
Thi var din Idræt ej 'at fremme Gavn,
Kun Higen efter tom udvortes Hæder,
Da vige Tröst og Haab langt fra din Sjel
I Lidelser, i Döden.

SLUTNINGS-CHOR.

Straal Visdoms ugrændsede Magt!
Vankundigheds Mörke forsvinde!
Sig Yngling og Manden og Olding forbinde
At fremme dit Rige i broderlig Pagt!
See Dyden, see fremvirket Gavn!
Foreviger BERNSTORFFS Navn!
Styrk, Haab! styrk den Mödiges Fjed!
Naar törnefuld Bane han træder,
Tilsmil ham et Glimt af de ventede Glæder,
Af Himmelens Fred!

(b)

Belvisse.)

Röd skjulte Solen sig bag mörke Skyer,
dens sidste Smil til Marken ilte hen,
men dybt i Skyens Mulm det sank, — saa flyer
vor Glæde bort, saa gjemme Sorger den, —
saa döer den ædle Mand, sit Folks Velgjörer.

„See! Skyen nærmer sig, og Vinden rörer
de stolte Eges Top, — en langsom Röst,
som Sukket lyder fra det spændte Bryst,
som Bangheds Hvidslen, man i Skoven hörer.

*) Fædrelandets Historie tillægger en dansk Konges Raadgiver dette Navn, — muligt et Hædersnavn — og beskriver ham som en Mand, der forsonede de bitterste Fiender.

Skal Stormens Kraft förjage Skovens Fred,
og ranke Træers Grene sammenknytte?
Skal Lynet fulgt af Tordner fare ned,
og true Förstens Slot og Bondens Hytte?
Nej, det er ej dens Bud — en frugtbar Regn
bli'r Nattens milde Gave til vor Egn,
og Markens Glands skal Dagens Glands
modtage.
Saa giver Dyden Kraft i Sorgens Dage,
saa fremmes mandig Lyst til ædel Daad
i Patriotens Barm, ved Brödres Graad."

Med disse store Tanker, Frodes Kriger,
den unge Harald gjennem Skoven gaaer,
mörkt er hans Aasyn, Sorg hans Öje spaaer,
og paa hans aabne Pande Kummer stiger.

Alt træffer Regnen ham. Paa Skovens
Rand
et straatækt Hus han seer; det overbölges

af mangeaarigt Træ; did iler han
kun for at finde Ly — men stundom dölges
bag Hyttens Væg en vis og ædel Mand.

Den Mand var Hyttens Ejer. Aar og Möje
begyndte nu at blege Regnars Haar;
dog var han stærk endnu, dog var hans Öje
saa mildt og kjækt, som i hans Manddoms
Vaar;
thi rolig var hans Sjel, — den Vise kalder
et Trin i Evigheden, Oldings Alder. —

Han Kæmpen böd velkommen gjæstefro,
og vis ham gjennemskued, — Dydens Adel
han i hans Aasyn fandt, men savned Ro. —

„Du sörger, Kæmper — saa hans Tale
lyder —
en mandig Kummer röver dig din Fred:
selv har jeg ingen Sorg, men gjerne byder

jeg mig at dele den, min Broder led.
Kan du meddele din? — saa fandt mit Hjerte
sin sorgfri Ro, da det blev vant til Smerte."

„För Solens Straaler bröd den mörke Sky —
gjensvarer Kæmpen — og blev skjult paa ny,
saa kort er Visdoms Sejr. Din stille Hytte
kan ej mod denne Kummer dig beskytte,
min Sorg er Danmarks Sorg, dets Sorg er din."

„Min er den — sagde Regnar — men en Taare
jeg langsomt rulle seer paa Kæmpens Kind,
saa kan kun Folkets Sorg dit Hjerte saare."

„Du veed det — svarte hin — den kjække Mand
kan fælde Taarer for sit Fædreland.
Saa seer du Danskes Sorg, saa vældigt rörer

et stedse savnet Tab, — vor Ven er död,
Belvisse, Fredens Styrer, vor Velgjörer."

Din Sorg er Heltens lig, ved Landets Nöd,
naar Fiender tvang det og Tyranner böd, —
gjenmæler Oldingen, — saa kan du klage,
endskjöndt vi leve i Kong Frodes Dage.
Det var Belvisses store, sjeldne Daad,
at sammenholde Fredens svage Traad;
o aldrig briste den! vor ædle Frode
beholde stedse Navn af Fredegode!

Som Dannemand han hylded' Kongepligt,
at gjöre Folket ædelt frit og rigt;
han jævned' Banen, som det nu betræder,
hvorpaa det iler frem til Værd og Hæder.
Gid ej til Ladheds Blund det slumre ind!
O Landsmænd! for den Ros, som Dyd betrygger,
I aldrig hylde Letsinds tomme Skygger!
foragter den, thi den er Slavesind.

Fri fare vore Mænd paa fjerne Bölger
til hine Lande, hvor en blodig Krig
optaarner Mindehöj af Kæmpers Lig;
der signes Danmarks Bröd, og Guldet fölger
fra Kampens Egne bort til Fredens Land.

Her brage Vaaben ej, og Sværdet blinker
ej Trudsel mod den trætte Vandringsmand,
ham byder Skoven Ro, og Agren vinker
med byrdesvangre Ax til Markens Sön,
som höster Jordens Skat til Flidens Lön.

Og denne skjönne Morgen, som frembryder
paa Danmarks Himmel, ved vor Frodes Dyder,
er Dannerfolkets Tak og Önsker værd;
men nys begyndte han sin stolte Færd,
vedblev den saa? hvis ej for Krigens Fare
Belvisse havde vidst sit Land at spare,
hans Aand formaaede mer' end Frodes Hær."

„Den Ædles Visdom Tvedragts Lue dæmper, —
Saa svarte Harald — Fredens önskte Dag,
sit Folk, ved blodig Fare, vundne Slag,
med langsom Möje Hærens Kraft tilkæmper.
Ved mandig Retfærd og en væbnet Arm
Belvisse kued' stolte Fienders Harm,
hans Lön blev Danmarks Fred og Agt og Hæder.
Gid denne skjönne Ros og Fredens Glæder
af Frode hævdes maa! — mod Voldsmænds Færd
vor Arm bevæbnet er med Kraft og Sværd."

„Saa er du Danmarks Ven, og Hæder værd, —
gjenmæler Oldingen — din Tale giver
mig Ro paa ny, gid saadan luttret Iver
for Folkets Held, med Mod og Ærelyst
maa flamme i den danske Ynglings Bryst!

og Fredens larmfri Held ham stedse være
mer' önskeværd end Vaabens Brag og Ære,
men og med vældig Arm til Fienders Trods
han hævde Retfærd og vor gamle Ros!
Da Frode med sit Folk, i Fredens Glæder,
skal nyde Retfærds Agt og Visdoms Hæder,
saa skal Belvisses aldrig glemte Raad
velsigne Frodes Folk, hans Id, hans Daad.

* * *

Saa lönner Borgerdyd — men Folket sörger
som ved en Faders Tab, og Bernstorffs Navn
velsignes höjt, og Patrioten spörger:
„Hvo kan erstatte vor Velgjörers Savn?"
og — naar han sörgende vort Tab gjenkalder
af ædle Dannemænd — „er da vor Alder
„paa Kjækhed Kraft og Mod, som Frodes, rig,
„og er den danske Mand de Fædre lig?"
O! denne Sorg, som höjt for Bernstorff lyder,
og Folkets Taare, som hans Urne pryder,

forkynde Danmarks Trang, med vældig Röst.
Gid nys opglödet Ild i Danskes Bryst
for Borgersind, til Flamme den oplive!
da skal vor Alder mer' end Frodes blive.

Da blomstrer Bernstorffs Minde skjönt hos os,
og trænger ej til Marmors kolde Ros;
Skal end den Ædles Savn vort Hjerte saare,
velsigne vi det Held, hans Visdom gav:
Hvo efterligner ham? — en mandig Taare
vil Patrioten fælde ved hans Grav.

M. H. BORNEMANN.

(c)

Ved Bernstorffs Grav.

Fred med Dit Stöv! Dit Liv var Dydens Fred,
og Landets Fred Din Daad, o Bernstorff! og Dit Minde
er evigt, som Din Aand, og vor Erkjendtlighed,
og skjönt, som Taarerne der paa Din Urne rinde.

J. ZETLITZ.

(d)

Elegie an Bernstorffs Grabe.

Sahst Du, Dana! ihn herniederschweben
— In der Morgenröthe Lichtgewand? —
Palmen strahlten in des Engels Hand,
Sein Berühren trennt des Geistes Leben
Von der Erdenhülle schwerem Band.

Wem, o Engel! rufet dein Erscheinen?
Sag, wem gilt dein Flug so ernst und hehr? —
Was erblik ich? — Dana's Kinder weinen,
Ach ihr Freund, ihr Vater, ist nicht mehr! —
Lächelnd schlief er ein. Der Engel Frieden
Ruht im würdevollen Angesicht,

Und die Mien', in der er seinen Geist hienieden
Sich verklärt, verliefs ihn sterbend nicht.

Wein' ihn, Dana! denn durch Sturm und Wogen
Führt er dich mit immer sichrer Hand,
Nie von falscher Lockung angezogen,
Nie von blutger Ehrsucht Glanz betrogen
Wacht' er für dein meerumrauschtes Land.
Vor der Zwietracht mörderischer Stimme,
Vor der Volker Wut, der Fürsten Grimme,
Flüchteten, — das sey dein schönster Ruhm! —
Friedensengel in dies Heiligthum. —

Friede seiner Asche! Ruhe schwebe
Stillen Flugs um dieses Edeln Grab!
Pflanzt ihm schattige Platanenhaine,
Dafs noch seegnend oft im Abendscheine,
Walle sein verklärter Geist herab.

Keines schnöden Frevlers Fuſs entweihe
Diese Stäte! Fromme Wehmut streue
Frühlingsblumen über diese Gruft!
Bis am grossen Auferstehungstage
Ihm, den Lohn aus seiner Richterwage
Zu empfangen, der Vergelter ruft.

v. SCHMIDT-PHISELDEK.

(c)

Bernstorffs Tod.

Bernstorff lebte für uns! nur für sich selber gestorben
Ist der Mann und der Christ, doch verwaiset sind wir.
Dich erflehte ein Volk; Gott hielt die richtende Waage:
Unsere Thränen, dein Heil, bebten und strahlten in ihr.
Ach dein erhabnes Geschick zu steuren im Sturm und zu ruhen
Nun da der Oelbaum entsprießt, war vollendet: du starbst!

FRIDERIKE BRUN,
geb. MÜNTER.

(f)

Blumen auf Bernstorff's Grab.

Du, der vom Himmel bestimmt, Staatsmännern, welche dir folgen,
Ein Beispiel seltner Verdienste zu seyn,
Du, dem das dänische Reich Wohlstand und Ruhe verdanket,
O Bernstorff! — Redliche weinen um Dich!

Du stirbst, von Freunden beklagt, weil Du auch Freundschaft zu schätzen
Und Freunde Dir zu erwerben verstand'st,
Du stirbst, für Viele zu früh, der Hinterlassenen Thränen
Beweisen, o welch' ein Vater Du warst.

Nicht Vater nur blos im Kreis von den Dich liebenden Kindern,
Nein, aller Redlichen Vater, warst Du,
So nannte Dich oft das Volk in allen dänischen Staaten,
Dich, dem es liebte, verehrte, aus Pflicht.

Warst Du nicht, Bernstorff! der Mann, der noch vor wenigen Jahren,
Dem Bürger und Landmann Frieden erhielt?
Als halb Europa gerüst' zu einem blutigen Kriege
Dännemark gern mit ins Schlachtfeld gelockt.

Aber nicht Beifall der Welt, noch weniger Beifall der Grofsen
Konnte Dir je den Gedanken entziehn:
Dafs das vollkommenste Glück in einem reinen Gewissen,
Und Glück des Landes in Frieden besteht.

Vergebens war der Versuch von Schmeichlern,
Dich zu belagern,
Vergebens war selbst Pitts drohender Ton.
Stolz auf dein wahres Verdienst, konnt'st Du
die Schmeichler verachten.
Und jeder Drohung begegnen mit Muth.

Der Ruhm, der Beifall der Welt, ist der Verdienste Gefährte,
Doch leider folgt oft die Eifersucht nach,
Allein auch diese verstand'st Du leicht und
schnell zu besiegen
Durch Güte, wie sie ein Weiser besigt.

Wahrlich, wollt' ich des grofsen Mannes Gemälde vollenden,
Zu diesem Geschäfte wär' ich zu schwach,
Nur wagt ichs den Umrifs von seinen Verdiensten zu zeichnen,
Und schon dieses Ziel erreicht ich nicht
ganz.

Bernstorff! verevigter Mann! wir segnen Deine Gebeine,
Und ehren Dein patriotisches Herz,
Dich liebe wer Dich gekannt; Dein Beispiel lehre den Staatsmann,
Damit er lebe und handle wie Du.

Vor Deinem Grabe sitz einst der Dänen künftge Nachwelt
Fühl und erzähle was Bernstorff einst war,
Erwähne was er gethan, und sage aus seinen Noten *)
Die schönsten Stellen den Fühlenden vor.

*) Einen Theil der Ministerial-Noten des Verstorbenen, worauf sich der Dichter bezieht, findet man in *Recueil de tous les traités, conventions, memoires, et notes conclus et publiés par la couronne de Danemarc etc. Berlin, chez Unger* 1796.

(g)

Trauerkantate,

zum Andenken des unvergeſslichen **Bernstorff.**

Klaget Ihn! — klaget Ihn!
um Den Thränen flieſsen,
von Tausenden,
Seines unersetzlichen Werths Kennern.
Klaget Ihn!
dem die Seufzer der Unterdrückten
mit lautem Aechzen folgen.

CHOR.

Hatten je Sterbliche das Recht,
dem Himmel entgegen zu murren,
so wir es jetzt,

da der Welt der Freund —
dieser Freund der Menschheit entrissen —
Kan nach Ihm einer das werden?

Klaget Ihn! — klaget Ihn!
um Den Thränen fliefsen,
von Tausenden,
Seines unersetzlichen Werths Kennern.
Klaget Ihn!
dem die Seufzer der Unterdrückten
mit lautem Aechzen folgen.

CHOR.

Dahin! Dahin! dahin ist nun
der Stolz einer ganzen Nation·
vom Staube bedeckt
ihre schöne Blüthen;
Und Todesfackeln leuchten,
statt ewig erbetenem Leben.

Klaget Ihn!
um Den Thränen fliefsen,
von Tausenden,
Seines unersetzlichen Werths Kennern.
Klaget Ihn!
dem die Seufzer der Unterdrückten
mit lautem Aechzen folgen.

CHOR.

Er, der den Welten Gleichgewicht schenkte,
Menschen Weisheit lehrte —
Er hob Seine Blicke zu Völkern —
sie folgten Seinem Wink,
und jeder fühlte sich glücklich!
Und der Tod,
mit furchtbarem Schlag,
nahm den Edlen hinweg!
Klaget Ihn! klaget Ihn!

QUARTETTO.

So trotzte keiner dem Würger: Krieg.
Friede von Seinen Lippen,
fühlten alle, die die Staaten
Seines Monarchen trugen;
und das Glück vieler Menschen
wuſste Er zu schaffen.

CHOR.

Sein rascher Schritt
wirkte Seligkeit.
Und der Ewigkeit auf Erden
gab der Liebreiche ein Beyspiel,
das der Nachwelt ehrenvoll
Muster zur Nachbildung gewährt.
Heilig, wird,
ewig unauslöschlich,
von den Guten Sein Name genannt;
schaamvoll wird Bosheit,

wenn sie ihr Haupt empor höbe,
auf liebliche Zeiten zurückschn.

Asche des *Edlen!*
ruhe sanft in deinem Grabe!
Grofser!
Dich weinen,
die Du wohlthätig pflegtest;
die Künste
stehen traurig an Deiner Gruft,
und pflanzen Zypressen
um den Hügel,
der Deine Asche deckt.

Wenn einst die Nachwelt,
aus der Mitte ihrer Kinder
einen hervorrufen sollte,
der die Thaten der Vorwelt sänge;
o, so wird er Dich, *Bernstorff!*
aus dem Haufen von Tausenden

suchen, und — singen.
Herzen, die grofs und edel,
an der Menschheit Besserung arbeiten,
werden nach Deinem Urbild —
Unerreichbarer! — handeln.
Glänzend wird ihr Lohn seyn.

Wenn dann dem Landmann
die Saaten gelingen;
wenn dann die Kräfte des Bürgers
in Deines Monarchen Gebiete
täglich wachsen;
werden Alle segnend
auf Dich zurück sehn,
und Dir danken.

Er war Schöpfer dieses Glücks!
So rufen alle.
und die Enkel

lallen es denen nach,
die den grofsen Mann,
des Vaterlandes Segen,
sie kennen lehrten.

SCHLUSSCHOR.

So, uns zwar entrissen,
wird, von jenen hellen Gegenden,
Dein Geist, noch schützend,
herabsehn auf Dännemarks Staaten;
wird seinen Völkern
noch Glück zulächeln,
und der Genius
des Friedens ihm bleiben.

Feyerlich — feyerlich
werden Väter Dein gedenken,
Kinder werden hoch Dich erheben.
Dein Lob wird erschallen

in die Regionen anderer Welten;
und Bewohner des Himmels
werden Deine Thaten singen. *)

*) Diese Trauerkantate ist aufgeführt im Nationaltheater zu Altona, am 16ten Jul. 1797. Die Musik vom Kapellmeister Reichard. Der Text vom Dr. Albrecht.

(h)

Tanker ved vor store Bernstorffs Død.

Et Regi et Patriae fido quid majus amico?
Quis BERNSTORFF major Regis amicus erat?

Posthac, quotquot erunt, Proceres pendentur ad illum;
Quo quis ei propior, plus decus orbis erit.
v. charior is populo.

Ah! Paeis catus ille Stator jam deserit orbem.
Pace beatorum quis numerat lacrimas?

P. TETENS.

(i)

Richelii nomen jactabas, Gallia, quondam,
Quamvis serva tremens, et, Mazarine, Tuum.
Libera jam, mihi dic, Tibi quae moderamen Eorum
Emolumenta tulit? Me latet, ipsa scias.
Hoc scio, quod fuerint Tibi tempora turbida pressae,
Et Tua scena simul sanguinolenta satis.
Non potuêre Viri, vel, si mavis, haud voluêre
Aurea tunc Eridis mala tenere foris.
Danorum BERNSTORFF, heu! quantum distat ab illis,
Qui vigil á Patriae finibus arcet eam.
Vertitur externus nocuos dum vomer in enses,
Hos jubet ille sagax cedere vomeribus.
Hinc Europa Viri tollit super aethera famam,
Ulla Cui Regum vix dabit aula parem.

Ast jacet: hinc Danûm lachrymae, gemitusque, dolorque;
Tutelaris eis Angelus, ohe! jacet.
Illius interea nomen laudesque manebunt,
Et benefacta colet Cimbria grata diu.
Pace suos sulcos ducens, jam civis, arator
Gaudet, dum fructus pacis obique legit.
Certant pastores, per danica prata, canendo
Et gregis, et pacis commoda multa suae.
Tityrus inter eos, recubans, haec otia nobis
Magnus, ait, BERNSTORFE, o! Melibaee, dabat.

C. H. BIERING.

(k)

Missus ab aetherea divus Bernstorfius arce
Danorum in placido constitit imperio.
Hic, regni columen, per plurima lustra saluti
Consuluit gentis; propositique tenax,
Exemplo docuit populos, quid mascula virtus,
Quid prosit regnis non temerata fides!
Jamque opere exacto superas evadit ad auras,
Quo propiore, Diis additus, adsit ope.
Vos, Dani, manores meritorum multa supremo,
Quod fuerit vester, thura cremate Jovi.

COOPMANS.

X.

FUNDATSERNE

FOR DE

TIL BERNSTORFFS AMINDELSE

OPRETTEDE

STIFTELSER.

(a)

FUNDATS

for

Bergens handlende Borgeres Legat til Bernstorffs Æreminde.

Da man har bemærket ædle Bevægelser hos Kjöbenhavns Handlende, til den af Rigerne fortjente Grev Bernstorffs Ære; da disse ere mange og formuende nok til, ikke at behöve Bidrag fra Bergen; da dette desuden vilde tabe sig i deres, og Planen dog

ikke heller oprindelig var vor egen; men da vi Bergens-Handlende alligével ikke ville være de sidste eller de ringeste til at aflægge Taknemmelighеds Prøver mod den virkelig store Mand; saa har endeel af denne Byes handlende Borgere til denne Hensigt bestemt et Sammenskud tilsammen tre tusende Rigsdaler.

1794 den 20 Januarii vare undertegnede handlende Borgere i Staden Bergen udi Norge forsamlede, for at bestemme Anvendelsen af et frivilligt Sammenskud til evigvarende Æreminde for Kongens værdige Minister og Handelens Befordrer for disse

Riger, Hans Höjgrevelige Excellence Hr. ANDREAS PETRUS von BERNSTORFF, hvor da, i allerunderdanigst Forventelse af Hans Majestæts allernaadigste Bekræftelse, följende blev vedtaget.

1.

Da den Lyksalighed, som har fredet Handelen og Söfarten for disse Rigers handlende Undersaatter, næst Gud og Kongen, bör tilskrives Grev Bernstorffs vise Ministerial-Bestyrelse, saa skal til Taknemmeligheds- og evigvarende Erindrings-Bevis dette Legatum uforandret og til alle Tider kaldes *Bergens handlende Borgeres Legat*

til Grev Bernstorff's evigvarende Æreminde.

2.

Legatets Capital, der bestaaer af 3000 Rdlr., skriver tre tusende Rigsdaler dansk Courant, bliver, som andre publiqve Stiftelsers Capitaler, lovlig udsat paa förste Prioritets Pante-Rettighed udi faste Ejendomme mod aarlig Rente 4 pro Cento, der i 2de Termine r til 11te Juni og 11te December erlægges.

3.

Renterne af denne Capital deles i 3de lige Dele, og tilfalde 3de værdige Mænd af Kjöbmandsstanden, der

ved uheldige Tilfælde maatte være geraadede i trængende Omstændigheder. Dog, at en Mand med uforsörgede Börn foretrækkes en lige trængende Mand der ingen Börn har, eller hvis Börn allerede ere forsörgede.

4.

Sönner, Svogre, eller Descendentere af dem der have ydet til dette Legat, uden Hensigt til hvor meget eller lidet, bör frem for alle andre lige Trængende være fortrinlig berettigede til Gavens Erholdelse.

5.

Ingen uden for Bergens Bye boende eller sig paa Landet ophol-

dende maa nyde af dette Legat, ej heller Nogen der er indlemmet, eller nyder af anden Stiftelse; ligeledes, om Nogen der nyder denne Gave, antages i nogen anden Stiftelse, da ophörer Gaven den Dag han nyder af den Stiftelse, hvori han maatte være optagen.

6.

Renterne, delte i trende lige Dele, uddeles til de trende dertil værdige Mænd af Kjöbmandsstanden hvert Aars 28 Julii, som er Grev Bernstorffs Födselsdag. Efter foregaaende Varsel fra Stadshauptmanden, samles han tillige med Stadscapitainerne samme Dag,

hvortil at möde ligeledes af Stadshauptmanden tilsiges de trende erkjendte værdige Mænd til at erholde Gaven, hvilken Enhver da overleveres med denne Betydning:

„Til evigvarende Erindring af
„Kong Christian den Syvendes
„Minister Grev *Andreas Petrus*
„*von Bernstorff*, ved hvis vise
„Bestyrelse vor Handel og Söfart
„blev fredet, da andre Nationer
„sukkede under Krigens Elendig-
„heder, meddeles Dem denne
„Gave paa denne hans Födsels-
„dag."

Næste Postdag bekjendtgjöres aarlig denne Uddeling i Adresseefterretningerne med de Mænds Navne hosföjet der have modtaget Gaven.

7.

Saasnart denne Capital af 3000 Rdl., der ved Hr. Hofagent og Kjöbmand Herman Diedrich Janson af os er indkasseret, overleveres til nuværende Hr. Stadshauptmand og Hrr. Stadscapitainer, hvor denne Capital allene skal være anfortroet, bliver strax samme efter 2den Posts Forskrift lovlig udsat mod sikkert og lovforsvarligt Pant. Og paa det dette kan ske med desto större Sikkerhed, bör saavel

Stadshauptmanden, som samtlige Stadscapitainer, som denne Capital modtage, samt disses Eftermænd i Embederne, hver for sig være ansvarlige for Capitalen og Renterne, om Noget deraf i deres Tid skulde forkommes eller vorde uvis, ifald det ikke rescriptmæssig er behandlet; hvilken Betryggelse enhver Nykommen til disse Embeder nöjagtig seer sig ved den Afgaaende forsikkret om.

8.

Den Rede og Rigtighed, som aarlig bör gjöres for dette Legats Capital og Renter, aflægger Stadshauptmanden og Stadscapitainerne for Stiftamt-

manden over Bergens Stift og for ingen Anden, og bör samme Regnskab sluttes og aflægges den 28 Julii, og inden Augusti Maaneds Udgang af Stiftamtmanden være revideret og decideret; og paa det den sildigste Efterslægt kan erfare Stiftelsens begyndte Indretning, ud af den dertil gjennemdragne og af Stiftamtmanden authoriserede Protokol, hvorudi denne Fundats er indfört tilligemed Andet dette Legat vedkommende, saa fortfares derudi at anföre Alt Stiftelsen vedkommende, samt de Valgte der nyde Legatets Gave, og naar denne uddeles, ligesom bag i Bogen indföres det aarlig aflagde

Regnskab samt dets Decision. Hvilken Protokol, tilligemed Legatets Obligationer og övrige Brevskaber, leveres i den dertil indrettede Kiste, der stedse forbliver hos Stadshauptmanden og under hans Bevaring.

9.

Derimod skal Stadshauptmanden og Stadscapitainerne, der som ærede Medborgere fortjene vor Agtelse og Fortrolighed, allene være berettigede til at vælge dem de efter Borgered og Pligt ansee værdige til at nyde de bestemte Gaver, dog at i den Henseende iagttages, hvad desangaaende i foregaaende 3die 4de og 5te Post alle-

rede er bestemt, samt at Attester fra dem, som til denne Stiftelse have ydet, fortrinligen maatte komme under Betragtning.

10.

Skulle der i Henseende til Antagelsen af den eller de der erkjendes værdige til Gaven, gives forskjellige Meninger mellem Stadshauptmanden og Stadscapitainerne, der alle have lige Valg-Rettighed og Stemmer, da afgjøres det ved de fleste Stemmer, og hvem disse tilfalde, er den værdigste til Gaven.

11.

Naar altsaa ved de fleste Stemmer den Værdigste er bleven tilkjendt Gaven, bliver denne Bestemmelse skriftlig anmeldt for Stiftamtmanden over Bergens Stift til Approbation.

12.

Saasnart Nogen ved Döden afgaaer, der nyder af dette Legat, vælges strax en Anden i den Afdödes Sted, der fra dennes Dödsdag af nyder Gaven, som derimod tilfalder den Afdödes Stervbo fra 28 Julii indtil den Afdödes Dödsdag, men som dog ej udbetales forinden den sædvanlige Udbetalingsdag den 28 Julii.

Skulde Nogen der nyder af dette Legat, enten ved Arv eller paa anden Maade nyde saadan Understöttelse, at den ej behövede Legatets Gave til Understöttelse, da bör samme Denne fratages og en mere Trængende meddeles. Ligeledes om Nogen ved liderlig Levnet gjör sig dertil uværdig og ej efter Formaninger paafölger Forbedring, da bör Gaven Denne fratages og en Værdigere gives, da ikkun dydige og værdige Trængende bör nyde dette Legats Gave. — Saasnart dette Legats Disposition vorder Stadshauptmanden og Stadscapitainerne overleveret, bestemmes de trende værdige

Mænd der skulle nyde Stiftelsens Gave, der, i hvor lidet end Renterne maatte blive til 11 Junii, efter foreskrevne Maade uddeles förstkommende 28 Julii 1794, og saaledes fremdeles aarlig beregnes til 11 Junii, men ej uddeles förinden 28 Julii.

Bergen den 7 May 1794.

Danchert D. Krohn. *Wenche C.* sal. *Krohns.* *Lauritz H. Nicolaysen.* *Hans Krohn.* *Herman D Janson.* *Christian Ameln.* *Wollert D. Krohn.* *Christopher Bremer.* *Jens Braage.* *Hans Tanck.* *Jordan.* *Claus Krohn.* *Thomas Erichsen.* *H. L. Möller.*

C. Kahrs. Owe Holm. J. H. Hakemann. H. D. Uhlhorn. Hans J. Böye. Gierdt H. Meyer. Martin Holweck. Gerhard J. Cappe & Schnelle. Martin Görbitz. Lyder W. Nicolaysen. Nicolay Nicolaysen. Peter Stamer. L. H. Wensel. Andr. Wesenberg. Clamer Melzer. J. Kiedding. Joh. E. Mowinckel. Andr. Schumann. Claus Swane. Abraham Möller. Hans L. Bredal. Chr. Roiching. Christopher Brockman. Detlef Martens. Hindrich J. Fasmer. Christopher Nagel. Anna M. sal. *Pytters. Mens Paasche. Friederich L. Konow. Wil-*

helm Lexou. Hinrich Maartmann. Jacob Vofs. Jens Hagelsteen. Christopher Wiedemann. Gerdt Hagelsteen. Hillbr. Harmens. Hans Hansen.

* * *

Postdagen efter forestaaende Fundats var underskreven, blev samme indsendt den hædersfulde Mand, til hvis Ære Legatet blev oprettet, i et Brev af følgende Indhold.

Til Grev Bernstorff.

Vi föle Fredens Velgjerninger og blomstre ved disse. Vi velsigne Kongen, og det Valg han gjör af Ministre, skikkede til at mediere Rigerne dette Gode i vanskeligste Tider Vi föle dybt Taknemmeligheds Pligt mod

den Minister, som til saa stor en Hensigt, med saa megen Lykke bruges. Vi sayne Konsterne, som kunde lære Marmoret at tale herom værdeligen til vor Efterslægt. Vi ville lære levende værdig trængende Skabninger af vor egen Art, til umindelig Tid at velsigne de Tider, da en Bernstorff blomstrede til alle Retskafnes Glæde og Handelens Flor. Thi skal Deres Höjgrevelige Excellences Födselsdag i Bergen, endog naar De selv ikke lever, erindres paa den Maade, som gunstigst erfares af indlagte Gjenpart. Forsmaa ikke denne Slags Borgerkrone, naadige Herre! Vi forstaa ikke at flette den bedre.

Bergen den 10 May 1794.

Grev Bernstorffs Svar.

Saa levende jeg end, ved at imodtage den mig under 10 May tilhændekomne Skrivelse fra samtlige Fundatores for det i Bergen

nylig oprettede Legat, har følt, at jeg ikkuns ved velment Raad, givne i Følge min beste Overbevisning, har kundet efter Evne og Omstændigheder bidrage til at fremme Hans Majestæts Kongens saavelsom Hans Kongel. Höjhed Kronprindsens faderlige Hensigter for et tro og elsket Folk; saa har dog et udmærket Bevis paa saa mange agtværdige Borgeres Tillid til mine Bestræbelser, yttret paa en saa hæderfuld Maade, rört, og gjerne lægger jeg til, ualmindeligen glædet mig, og det saa meget mere i Betragtning, saavel af Indretningens Öjemed, som dens Plan og hele Udförsel. De vilde, mine Herrer! herved imodtage Forsikkringen om den uindskrænkede Erkjendtlighed, hvoraf jeg i denne Anledning er igjennemtrængt; De vilde være overbeviste om, at den er varig og uforanderlig. Maatte Forsynet, der hidindtil kjendeligen

har vaaget over Tvillingrigerne, vedblive fremdeles at værne om dem, og at styre Alting til Kongens og Landets fælleds Vel og almen Lyksalighed! Det er og skal stedse blive mit Hjertes første og ivrigste Önske.

Kjöbenhavn den 19 Julii 1794.

A. P. v. Bernstorff.

Til
samtlige Stiftere af det i Bergen
nylig oprettede Legat.

(b)

FUNDATION

for den

Aar 1795 Julii 28de

ved en Del Indvaanere i Christianssund

oprettede borgerlige Skole:

DEN BERNSTORFFSKE STIFTELSE.

Ungdommens Dannelse til gode og dulige Mennesker bör unægtelig være retvise Forældres, Övrigheders, og i Almindelighed enhver retskaffen Borgers store og stedse attraaede Öjemed. Efter Naturens almindelige Love afföser den kommende Slægt den af-

gaaende; dens Forfatning og Lykkes Vilkaar beroer altsaa meget paa de gode Indretninger, den finder for sig. Börnene kan ikke altid arve deres Forældres Post eller Næringsvej i Staten; men at faae deres Evner dyrkede, og ved et, tidligen til Retskaffenhed Tænksomhed og Vindskibelighed vant Ungdomslevnet, at berede sig et lykkeligt Liv, er den Arv Börnene kan fordre, og hvorved alle gode Borgere kan sörge for Efterslægten. At Opdragelsesvæsenet hos os ikke har været paa den Fod, man billig kunde vente i Forhold til hvad vore Forfædre derpaa have anvendt, og den Næringsdrift,

Guds Velsignelse har forundt Indvaanerne, har enhver god Borger længe seet med Bekymring. Gjennemtrængt af Følelsen for Guds Ære, Ungdommens og det Almindeliges Bedste, besluttede en Del Borgere alvorlig at antage sig Sagen, og, saavidt muligt, at raade Bod paa denne Mangel.

De iblandt dem, som Gud, i Stedet for Börn, har velsignet med timelig Formue, troede ikke bedre at kunne anvende en Del deraf, end ved at give til dette nyttige Brug, og ved disses Bistand er da Hensigten saavidt opnaaet, at man haaber en Stiftelse,

hvoraf man ogsaa haaber fyldestgjörende Frugter.

At vi paa en Tid, da næsten alle Beboere af denne Verdens Del ere et Rov for Krigens medförende Jammer, i Ro kan nyde Frugter af den uskatterlige Fred, var og er Aarsagen i, at Interessenterne forenedes om at give vor uforlignelige store Statsminister Greve af *Bernstorff*, som næst Gud, den störste Aarsag til det meget Gode vi i Fredens Skjöd nyde, et svagt Bevis paa den Agtelse og Taknemmelighed, man skylder ham, ved at kalde Indretningen: *Den Bernstorffske Stiftelse.*

Og som i övrigt ethvert Selskab fordrer visse Love, og disse paa det nöjeste maa baade bestemmes og haandhæves, om Hensigten skal opnaaes, saa haver man, med fælleds fri Villie, for denne Indretning fastsat indgaaet og ubrödelig vedtaget följgende Puncter.

I. *Angaaende Directionen.*

§. 1.

Stiftelsen skal alletider være forsynet med 3 Directeurer og 1 Forstander af Hoved-Interessenterne, hvilke tilsammen vaage over, at de nu fastsatte Regler, som en Lov, tilligemed al god

Orden, saavel i Henseende til den indvortes som udvortes Forfatning, paa det nöjeste iagttages. Til Directeurer ere for det første med fælleds Samtykke valgte de Herrer *Jens Kaasböl*, *Isach Moses*, og *Robert Gibroj*, og til Forstander Overvejer *Brodtkorb*.

§. 2.

Directeurerne saavelsom Forstanderen vedblive i det mindste 3 Aar; men ellers saalænge de ville, og dertil godvillig ere at formaa. Ved Fratrædelsen, som dog ej maa ske paa engang, foreslaaer enhver i sit Sted en anden, som de har Fortrolighed til,

og med Lyst og Redelighed vil iagttage sine Pligter, og hvorfra Ingen skal kunne undslaa sig, det være Embeds- eller Handelsmand, blandt Interessenterne. Döer eller forflyttes Nogen, uden foregaaende Forslag, vælge de tvende övrige Directeurer den manglende.

§. 3.

Hvad faste eller visse Indkomster Stiftelsen, ved nærværende Directeurers yttrede Omhu og allerede viste Omhyggelighed, maatte tillægges, saavelsom de faa uvisse, den for nærværende Tid ved Indsættelsespenge og aarlig Betaling har, sörge disse tillige-

med Forstanderen for, paa den hereſter fastsatte Maade rigtig indkommer, paa det sparsommeligste anvendes, og at Overskudet til Stiftelsens Udvidelse og større Nyttes Udbredelse gjöres frugtbringende.

§. 4.

Forstanderen holder, efter indkomne Beretninger fra Læreren, en ordentlig Protocol og Regnskab over Skolens Indtægt og Udgift, som efter Aarets Udgang den 28de Januarii fremlægges for Directionen til Gjennemgaaelse Bemangling og Qvittering, og som ellers paa de fastsatte Termi-

ner paa Skolen kan forlanges til Eftersyn af enhver Interessent.

§. 5.

Til Forsamlingssted for Directeurerne, Forstander, og Læreren forbliver alletider den i 2den Etage indrettede Sahl, hvortil enhver af disse faaer en Nögel. Udi samme indrettes et fast Skab, hvorudi alle Papirer, som Skolen vedkommer, forvares, og hvortil Forstanderen, som for Brevskaberne bliver ansvarlig, allene haver en Nögel.

II. *Angaaende Interessenterne i Almindelighed.*

§. 1.

Efterdi denne Indretning, som bekjendt, ved faa Enkeltes betydelige Gaver har faaet sin Tilværelse, endskjönt det har staaet Enhver i Byen frit for at yde dertil, er det ogsaa billigt, at disse med noget Fortrin fremfor andre Uvedkommende eller og mindre Contribuerende ansees, følgelig at hver Hoved-Interessent, det er den, der har tegnet sig for og indskudt 50 Rdlr., frit kan lade indsætte deres Börn, og ellers ved forbe-

holdede Samlinger og udfordrende Forandringer skal have Stemme med Directeurerne.

§. 2.

Fremmede derimod, eller de der slet intet Indskud have gjort, kan vel for deres Börn tilstædes Plads i Skolen, naar Husets Lejlighed og Directionen tillade det, men ikke uden at betale i Indtrædelsespenge 20 Rdlr. naar et Drengebarn indsættes, og 10 Rdlr. naar et Pigebarn indsættes.

§. 3.

De mindre contribuerende Interessentere betale ligeledes en propor-

tioneret Indtrædelse saaledes, at den, der fra først af kun har indskudt

10 Rdlr. betaler	-	-	16 Rdlr.
20 —	—	-	-	12 —
30 —	—	-	-	8 —
40 —	—	-	-	4 —

naar et Drengebarn indsættes, og halvt saa meget naar et Pigebarn indsættes. Og naar paa denne eller andre Maader en Interessent har bidraget 50 Rdlr., nyder han siden de samme Fortrin, som en Hoved-Interessent. Directionen forbeholdes for Resten, saasnart Skolens Fond og Indtægter tillade det, at foreslaa og istandbringe en passende Forandring til Lettelse, saavel i Hen-

seende til Indtrædelsen, som den aarlig herefter fastsatte Betaling.

§. 4.

For et Barn, som paa saadan Maade er antaget og indkommet, betales ellers aarlig 10 Rdlr. for 2 fra een Mand 15 Rdlr., for 3 eller flere for hver 6 Rdlr. uden Hensigt til Kjön, og hvorfor de nyde Undervisning i Religion, Historie, Geographie, Regning, og Skrivning.

§. 5.

Da Læreren er tilstaaet fri Ildebrand, besörges frit til Skolehuset ved Indsættelsen af ethvert Barn, og siden

aarlig, en Favn godt tört Birke-Brænde, og 2 Pd. stöbte Talglys. Bliver dette efter Elevernes Antal for det förste ikke tilstrækkeligt, anskaffer Forstanderen det Manglende for Indretningens Regning, ligesom Directionen forbeholdes at træffe en antagelig Bestemmelse, naar Antallet med Tiden til Overflödighed kunde föröges. De som i April-Qvartal indsætte deres Börn, fordres ej for nogen af Delene, med mindre disse forblive og indtræde i næste.

§. 6.

Naar Indtrædelses-Pengene til Forstanderen ere betalte, antages Bör-

nene strax til Undervisning af Læreren; men ingenlunde uden mod Forstanderens Qvittering, som forevises Læreren til Antegning tillige med Börnene.

§. 7.

De aarlige Contributioner betales til Forstanderen i 4 Terminer, som ere den 28de Januar, 28de April, 28de Julii, 28de October, og det efter en fra Læreren over de skolesögende Börn forfattet Beretning og Fortegnelse. Betalingen skeer ellers saa betids, at Forældrene ej udsætte sig for, at deres Börn ved næste Qvartal, naar

foregaaende ej er betalt, uden flere Omstændigheder udvises af Skolen.

§. 8.

Intet Barn modtages uden ved Begyndelsen af de 4 fastsatte Terminer, med mindre Sygdom eller Fraværelse derudi skulde gjöre Hinder, og i saa Fald betales Qvartalet, hvori de indtræde, ligefuldt. Den, hvis Börn formedelst mislig Betaling ere udviste, forpligtes desuden at betale for den Tid de have nydt Undervisning i Skolen.

§. 9.

Endskjöndt Skolens Bygning med Inventarium paa en vis Maade kan

ansees som samtlige Interessenteres Ejendom, tillades det dog Ingen i Særdeleshed eller Alle i Almindelighed deraf at gjöre andet Brug end Hensigten med dens Oprettelse har været, hvorimod det er Enhvers Pligt at bidrage til dens Vedligeholdelse og Fremme som Skole.

§. 10.

Saavel de nærværende som tilkommende Interessentere er det ligesaa forbuden, at indlade Indretningen under anden Bestyrelse end den her, ved 3 Directeurer og en Forstander, fastsatte, og hvorimod enhver Inter-

essent i Særdeleshed forbeholder sig sin Ret. Den Raadgivelse og Understöttelse gode Medborgere vil værdige Indretningen, modtages i övrigt med Taknemmelighed, og Selskabet vil med udmærket Erkjendtlighed og Agtelse alletider forbeholde sig at gjöre en Saadan erindret.

§. 11.

Planen eller Stiftelsen er i det væsentlige ingen Forandring underkastet; de Forbedringer den med Tid og Lejlighed udkræver, foreslaaer og afgjör Directionen offentlig, med $\frac{2}{3}$ af Interessenternes Stemme.

§. 12.

De til Undervisning i Skolen udfordrende Böger anskaffes af Indretningens Fond, mod at Enhver betaler de, der bruges til hans Börn, efter Regnskab fra Læreren; Penne og Blæk anskaffer ellers Enhver for sine Börn.

III. *Angaaende Læreren.*

§. 1.

Læreren, Seminarist *Jens Christian Purup*, paatager sig, saalænge Elevernes Antal ej overstige 30, ene deres fuldkomne Undervisning i Religion, Historie, Geographie, Regning og

Skrivning, og sörger saavidt muligt for deres moralske Dannelse, og da man holder for, at til denne Harmoniens Fölelse og Bekjendtskab er et Befordringsmiddel, vil man i Tiden være betænkt paa, saa meget muligt ved denne Undervisningsanstalt tillige at udbrede musikalsk Sang og Instrumentalmusik, följelig af de 30 til Undervisning fastsatte Timer om Ugen at opoffre 4 til Sang og almindelig Undervisning i Musikens Begyndelsesgrunde, mod at Læreren da ogsaa skeer et billigt Tillæg i sin Lön. — De, som have fortrinligt Nemme og kunde være tjente med rigeligere Un-

dervisning, saa og de, der vilde lære Sprog, handle med Læreren derom.

§. 2.

I sin Vandel udviser Læreren et Forhold, der passer sig for den Mand, der skal foregaae Ungdommen med et godt Exempel.

§. 3.

Naar Sygdom eller andre gyldige Aarsager ikke hindre, maa Læreren være tilstede og undervise paa Skolen 6 Timer daglig de 4 Dage om Ugen (men Onsdag og Löverdag ikkun 3 Timer Formiddag) om Sommeren fra 8 til 11 Slet Formiddag, og 2 til 5 Eftermiddag

om Vinteren derimod fra 9 til 12 Slet Formiddag; og i disse Timer Börnene ere under Lærerens Opsyn, bör han tillige have nöje Agt med deres moralske Forhold, samt erkyndige sig, om de ordentlig og sömmelig söge fra og til Skolen.

§. 4.

Læreren foreslaaer Directionen, hvilke Böger han i hver Del af sine Undervisninger agter at bruge, som af dem approberes, og forventes, at han vil finde den Methode, som efter Börnenes forskjellige Evner er den tjenligste. Da han i övrigt ej staaer under Andre end Directeurerne og Forstanderen.

§. 5.

Læreren vil inddele sine Elever i Klasser, efter den Fremgang, de have gjort eller i Fremtiden vil gjöre i Undervisningens Dele. Han vil ogsaa indrette et Schema eller en Tabel over de 30 Undervisnings-Timer, som viser hvorledes hver Time i hver Klasse anvendes og i hvor mange Timer ugentlig hver Videnskab bliver foretagen.

§. 6.

Dette Schema, hvorefter Undervisningsstykkerne i Klasser ere til visse Timer inddelte, maa følgelig altid hænge skrevet og opslaaet paa en

Tavle paa Væggen, saa at Eleverne i hvilken Klasse de ere, kan vide, hvad de i enhver Time have at forrette, og at Directeurerne eller hvo af dem, der har Inspection med Skolen, naar de besöge den, kan see, hvad det er, der efter Dagens Orden forhandles.

§. 7.

Da Börnenes Nytte af Skolegangen uundværligen udkræver, at Forældrene tillige med Læreren vaage over deres gode Opförsel i Skolen, saa gives hver Eleve en liden Bog med rene Blade, hvorudi Læreren hver Löverdag skriver Elevernes Charac-

ter, som de i Skolen samme Uge har fortjent, med Underretning, om Noget er fejlet eller begaaet, der kan være Forældrenes Mellemkomst værdig, og især om Eleverne nogen Dag har været fraværende.

§. 8.

Straffene i Skolen vil Læreren saavidt muligt see til at de allene blive følelige for Æren. Naar Irettesættelser og mindelige Forestillinger ikke udrette hvad de skulle, bruges Ydmygelse, ved at flytte en Saadan under den, han för sad ovenfor o. s. v., hvilket Alt til Efterretning for Forældrene maa findes i Conduite-Bogen.

§. 9.

Læreren holder for sig selv en Protocol, hvori alle Elevernes Navne, med Datum naar de ere indkomne, deres Forhold og Forsömmelse antegnes.

§. 10.

Læreren aflægger hvert Aar i Directionens, Forstanderens, og Interessenternes Nærværelse hvem af dem der vil möde, 4 Gange offentlig Regnskab for Börnenes Fremgang. Disse Tider ere de förbenævnte 4 Terminer.

§. 11.

For Undervisningen nyder Læreren, foruden fri Værelser og Ilde-

brand, den Summa 200 Rdlr. siger tohundrede Rigsdaler aarlig, som qvartaliter imod Qvittering betales af Forstanderen. Ligesom Directeurerne med Forstanderen efter Löfte forbeholde sig, naar de maatte finde sig med hans Forhold fornöjede, at bidrage til, at han i denne Tjeneste ogsaa med forbedret Vilkaar skal blive fornöjet.

§. 12.

Uden at Læreren enten bevislig forsömmer sine Pligter eller i sit Forhold viser sig uværdig til Lære-Embedet, kan Directionen ikke entledige

ham fra denne Tjeneste og endda ej uden 6 Maaneders Opsigelse.

§. 13.

Lige Opsigelse forpligtes ogsaa Læreren at give Directionen, om han ved Forflyttelse kunde see sine Vilkaar forbedrede.

IV. Angaaende Börnene og deres Forældre.

§. 1.

Inden noget Barn antages til Undervisning i Skolen, maa det hjemmefra være kommet saavidt, at det læser i en dansk Bog, eller i det mindste staver godt.

§. 2.

Naar Börnene möde i Skolen maa de være ordentligen paaklædte, vadskede og kæmmede, samt udholde den fastsatte Tid i Skolen med Opmærksomhed og Flid, saavelsom med tilbörlig Frygt og Ærbödighed adlyde Læreren i hvad han til deres Bedste maatte befale og foresætte.

§. 3.

Intet Barn, der er befængt med Udslæt eller anden smitsom Syge, der kunde være skadelig for det hele Selskab, tilstedes Plads i Skolen, för det igjen bevislig er befriet.

§. 4.

Ethvert Barn, der uagtet al Advarsel Tugt og Rettelse, ej vil lade af at vise aabenbar Vanartighed Dovenskab og slette Sæder, udvises, efter Indberetning til Directionen og dens Undersögelse, uden Persons Anseelse af Skolen.

§. 5.

Naar Börnene forsömme Skolen falder Ansvaret paa Forældrene selv.

§. 6.

Et Barn, som et helt Qvartal har forsömt Skolegangen, ansees udelukt,

naar Forældrene ej imidlertid har anmeldt Aarsagen for Læreren, og følgelig dets Plads ledig for et andet.

§. 7.

Naar Forældrene agte at entledige deres Börn fra Undervisningen i Skolen, maa de for Læreren skriftlig anmelde dem först i samme Qvartal de agte at udtage dem, eller de ligefuldt betale for næste Qvartal, udi hvilket intet andet Barn, over denne Forsömmelse, kan indkomme i Stedet.

Vi anbefale i övrigt Stiftelsen den alvise og gode Guds Beskyttelse, i det visse Haab, at han, der fremmer alt

Godt, ikke vil lade den mangle sin rige Velsignelse for dette Steds nærværende og tilkommende Indvaanere.

Til ydermere Bekræftelse, at alt Foranstaaende saaledes er bifaldet, og ubrödelig skal holdes, haver enhver Vedkommende især denne Fundation paa behörigt stemplet Papir egenhændig underskrevet.

Christianssund, den 26 September 1795.

Iens Kaasböl. Isaac Moses.
Robr. Gilroy. H. Brodtkorb.
Anna Brun sal. Kaasböl.
Nicolaj Henrich Knutzon.

I. Lund. Hans P. Kaasböl. Walther Miln. D. B. Neumann. F. O. Flohr. Ivar Ruberg. Möinichen. I. A. Luytkis. Frid. Lud. Walther. S. Hofmann. Christ. Frid. Wasmuth. M. Helsing. Hendrich M. Kaasböl. Villiam Dahl. S. A. Thue. Knud Danholm. C. Rofs.

(c)

FUNDATS

for

den aalborgske Stiftelse

BERNSTORFFS MINDE

kaldet.

Niels Syndergaard, Over-Kjöbmand udi Aalborg, *Michel Jeeg* og *Lauritz Kiellerup*, Bisiddere ved Kjöbmands-Lauget sammesteds, gjöre hermed vitterligt: At samtlige her i Byen værende Kjöb- og Handelsmænd, besjælede af den mest udmærkede Höjagtelse for vor afdöde og uforglemme-

lige Statsminister Hr. Greve Andreas Peter Bernstorff, have besluttet og vedtaget at forevige denne af Fædrenelandet saa fortjente Mands Navn ved et udödeligt Æreminde, og i saadan Hensigt forsamlede sig paa Kjöbmændenes Compagnie-Hus den 13de Julii 1797, som var denne ædle Mands Begravelses-Dag, og der sammenskjöd en frivillig Gave af 1000 Rdlr. skriver et Tusinde Rigsdaler dansk Courant, som skal bære Navn af BERNSTORFFS MINDE VED ERKJENDTLIGE KJÖBMÆND I AALBORG DEN 13de JULII 1797, over hvilken Capital de have overdraget os Undertegnede at forfatte

følgende Fundats, paa vor allernaadigste Konges forventende Confirmation.

1.

At Capitalen 1000 Rdlr. Courant stedse skal staae under Over-Kjöbmandens og hans Bisiddere her i Byen, deres Bestyrelse, og de være forpligtede til at udsætte samme paa Rente mod förste Prioritet og Pante-Rettighed i Gaarde eller Jord-Ejendomme og lovlig Rente, saaledes, at den nu værende Over-Kjöbmand med Bisiddere og de Efterkommende saa længe Verden staaer, Een for alle og alle for Een, blive ansvarlige for, Capitalen af egen

Kasse at udrede om den nogensinde skulle blive usikker, til hvilken Ende det paalægges Over-Kjöbmanden, aarlig hver 13 Julii paa Compagnie-Huset her i Byen, for saa mange af Kjöbmændene, som der efter Indkaldelse vil tage möde, at forevise den ihændehavende Sikkerhed for Capital og Renter, uden nogen Betaling for derved havende Ulejlighed.

2.

Den aarlige Rente af Capitalen skal ligeledes i bemeldte Forsamling hvert Aars 13 Julii til de Fattige af Kjöbmands-Standen her i Byen, som

dertil af Over-Kjöbmanden og Bisidderne ansees trængende, uddeles; disse nyde ej höjere end 10 Rigsdaler hver aarlig for det förste, med mindre at Capitalen ved Tilfælde af Fleres Goddædighed skulde blive föröget, da kan Pensionen enten forhöjes eller og Flere kan indskrives til at nyde Godt deraf. Pensionisternes Indskrivelse og Bestemmelse hvad enhver af samme skal nyde af disse Renter, overlades til Over-Kjöbmanden og Bisidderne nuværende og efterkommende deres Samvittighed og beste Eragtning, i Forhold til Pensionisternes Trang, og bör de, som ere ved en ublid Skjæbne

i Fattigdom geraadede Kjöbmænd i Lauget, deres Enker og Börn, naar de ellers leve sædelig og anstændig, fortrinlig komme i Betragtning; men udenfor Kjöbmandsstanden maa ingen Pensionister antages.

3.

Skulle det nogentid indtræffe, (som vi hjertelig önske) at saa mange Pensionister af Kjöbmandsstanden her i Byen ej maatte være til, som behövede denne Understöttelse, saa skal den overskydende Del af Renter tillægges Capitalen, og naar disse overskydende Renter belöbe sig til 100 Rdl.

besörges de ligesom Capitalen sikker udsatte og gjöres frugtbringende; det samme skal ogsaa gjelde om hele Renten af den legerede Capital, ifald aldeles ingen competent Fattig i et eller andet Tidsrum befindes.

4.

Til Vished om Capitalens fastsatte Administration og dens mulige Tilvæxt samt de aarlige Renters Uddeling skal bekostes af Over-Kjöbmanden en numereret igjennemdraget og af bemeldte Overkjöbmand og Bisiddere forseglet Protocol, hvorudi Enhvers frivillige Sammenskud til denne Stiftelse,

dernæst denne Fundats, samt den forventende Kongelige allernaadigste Confirmation, og endelig de aarlige Regnskaber for Capital og Renter, skal indföres, ligesom og Protocollen aarlig ved Rentens Uddeling den 13 Julii være tilstede paa Compagniehuset, og Regnskabet med Rentens Distribution attesteres af alle nærværende Kjöbmænd af Lauget, som efter Indkaldelse tage Möde.

5.

Skulle det nogentid hænde, (som man formoder) at En eller Anden, af hvad Stand det maatte være, til denne

gode Stiftelse fandt for godt at give en Capital, stor eller liden, da skal sammes Bestyrelse i alle Dele være og blive som med forbenævnte 1000 Rdl. uden nogen Forandring, samt Giverens Navn og Capitalen ligesaa i bemeldte Protocol indföres ved Aar og Datum.

6.

Er vi allerunderdanigst bedende, at Capitalen for Qvartprocenten til Hans Majestæts Casse maa vorde befriet, at den Fattige kan nyde den fulde Rente.

7.

Da Capitalen er et frivilligt Sammenskud, og man ved denne Fundats tilstrækkeligen har betrygget samme saavelsom dens Renters Anvendelse, saa skal ingen anden end Kjöbmændene her i Byen, saaledes som herudi foranmeldt og skrevet er, have Bestyrelse og Opsigt dermed, altsaa hverken de publiqve Penges Inspecteurer, Directeurer, Stifts-Revisorer, eller nogen Anden, enten nu eller i Fremtiden have noget dermed i mindste Maader at gjöre.

8.

At denne Fundats er overensstemmende med Contribuenternes Villie, dette bevidne vi herved med vore Hænders Underskrift og Laugets Segl.

Aalborg den 30 September 1797.

N. Syndergaard. *M. Jeeg.*

Lauritz Kiellerup.

(L.S.)

Denne Fundats blev under ovennævnte Datum indsendt til Cancelliet, som igjennem Finance-Collegium udvirkede Qvartprocentskattens Eftergivelse, hvorpaa hele Fundatsen under 24 November 1797 i alle sine Ord Clausuler og Puncter blev gratis confirmeret.